

**T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

GRAFİK ANASANAT DALI

**SANATÇI ÜSLUPLARININ ÖZGÜN BASKI YÖNTEMİ İLE ÇOCUK KİTABI
İLLÜSTRASYONU OLARAK KULLANILMASI**

YAZAR

Rumeysa YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Funda ALTIN

ORDU- 2024

TEZ KABUL SAYFASI

Rumeysa YILMAZ tarafından hazırlanan “**Sanatçı Üsluplarının Özgün Baskı Yöntemi İle Çocuk Kitabı İllüstrasyonu Olarak Kullanılması**” başlıklı bu çalışma, **26.06.2024** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Prof. Dr. Funda ALTIN Ordu Üniversitesi / Güzel Sanatlar Fakültesi	İmza
Üye	Doç. Dr. Mehmet Fatih YELMEN Ordu Üniversitesi / Güzel Sanatlar Fakültesi	İmza
Üye	Doç.Dr. Adem YÜCEL Tokat Gazi Osmanpaşa Üniversitesi / Güzel Sanatlar Fakültesi	İmza

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Rumeysa Yılmaz

ÖZET

GRAFİK TASARIM

SANATÇI ÜSLUPLARININ ÖZGÜN BASKI YÖNTEMİ İLE ÇOCUK KİTABI İLLÜSTRASYONU OLARAK KULLANILMASI

RUMEYSA YILMAZ

Çocuğun sanat ile bağının oluşmasında bir çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri de illüstrasyonlu çocuk kitaplarıdır. Sanatçıların eser ve üsluplarını illüstrasyonlar aracılığıyla işleyen bu kitaplar sayesinde çocuk, sanat ve sanatçıyla erken yaşta tanışma fırsatı bulur. Dolayısıyla çocuk kitaplarında yer alan sanatçı üslupları çocuğa, sanat eserlerini deneyimlemeyi, yorumlamayı ve ilham almayı öğretir. Bu tür kitaplarda sanatçı üsluplarını yansıtmada önemli birer öge olan illüstrasyonlar, kalıpların dışında, farklı bakış açıları ile yeniden deneyimlenmiş özgün tasarımlar olmalıdır. Kalıplaşmış tekniklerin yerini, alışlagelmişin dışında yeni tekniklerin alması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Özgün baskı tekniğiyle oluşturulan kitap illüstrasyonlarının, çocuğun sanatçı üsluplarını alışılmışın dışında deneyimlenmesine katkı sağlaması ve sanatçı üsluplarını işleyen çocuk kitaplarında nasıl olması gerektiği araştırmanın önemini oluşturmaktadır. Alanyazın incelendiğinde sanatçı üsluplarını özgün baskı tekniği ile oluşturan kitap illüstrasyonlarına rastlanmamıştır. Bu tez çalışmasının amacı; evrensel kapsamda tanınan sanatçıların üsluplarını konu alan çocuk kitaplarındaki özgün baskı tekniklerinin kullanım eksikliğini ortaya koymak ve tez kapsamında yapılan uygulama çalışması ile özgün baskı tekniklerinin illüstrasyonlardaki farkını göstermek ve buna benzer yaklaşımların yaygınlaşmasını teşvik etmektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Özgün baskı tekniğini çocuk kitabı illüstrasyonu olarak uygulayan ve çocuk kitaplarında sanatçı üsluplarını işleyen kitap illüstrasyonları incelenmiştir. Sanatçı üsluplarını konu alan çocuk kitabı illüstrasyonları incelendiğinde, benzer illüstrasyon teknikleri ile oluşturuldukları gözlemlenmiştir. Aynı teknik ve çizimlerle oluşturulan bu kitaplar birbirinden ayırt edilemez nitelik sorunları ile karşılaşmışlardır. Belirlenen sorunların giderilmesi ve model niteliği oluşturması bakımından araştırma ve uygulama süreci sonunda, araştırmacı tarafından monobaskı tekniği ile çocuk kitabı illüstrasyon uygulaması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İllüstrasyon, İllüstrasyonlu Çocuk Kitabı, Sanatçı Üslubu, Özgün Baskı Tekniği.

ABSTRACT

GRAPHIC DESIGN

RUMEYSA YILMAZ

USE OF ARTIST STYLES WITH THE ORIGINAL PRINTING METHOD AS A CHILDREN'S BOOK ILLUSTRATION

There are many factors in the formation of a child's bond with art. One of these factors is illustrated children's books. Thanks to these books, which describe the works and styles of artists through illustrations, children have the opportunity to meet art and artists at an early age. Therefore, artist styles in children's books teach children to experience, interpret and be inspired by works of art. Illustrations, which are important elements in reflecting the artist's styles in such books, should be original designs that are outside the box and re-experienced from different perspectives. Stereotyped techniques need to be replaced by new, unconventional techniques and developed. The importance of the research is that book illustrations created with the original printing technique contribute to the child's unusual experience of artist styles and how they should be in children's books that feature artist styles. When the literature was examined, book illustrations that created artist styles with original printing t nd. The purpose of Butez's study is; the aim is to reveal the lack of use of original printing techniques in children's books about the styles of universally known the thesis and to encourage the spread of similar approaches. In this research where qualitative research method was used, literature review method was used. Book illustrations that applied the original printing technique as children's book illustrations and used artist styles in children's books were examined. When children's book illustrations about artist styles were examined, it was observed that they were created with similar illustration techniques. These books, created with the same techniques and drawings, encountered indistinguishable quality problems. At the end of the research and application process, the researcher made a children's book illustration application using the monoprinting technique in order to eliminate the identified problems and create a model quality.

Key Words: Illustration, Children's Book With Illustrations, Artist Style, Original Printing Technique.

TEŞEKKÜR

Araştırmam boyunca yapmış olduğu katkıları için tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Funda ALTIN'a ve öğrenim hayatım boyunca bilgileriyle, düşünceleriyle bana yol gösteren, örnek olan bütün öğretmenlerime çok teşekkür ederim.

Çocukluğumdan itibaren sakladığı çizimlerle resme olan ilgimi farkederek, beni yönlendiren, maddi, manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

Rumeysa YILMAZ

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL SAYFASI.....	ii
ETİK BEYANI.....	iii
ÖZET iv	
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GÖRSELLER DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Kapsamı	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Yöntem	4
2. TEMEL KAVRAMLAR.....	5
2.1. Kendini Gerçekleştirme Sanatı	5
2.2. Çocuk ve Sanat	9
2.2.1. Çocuğun Sanatsal Gelişimi.....	10
2.2.2. Çocuğun Sanatsal Gelişim Evreleri	11
2.2.2.1. Karalama Evresi (2-4 Yaş)	11
2.2.2.2. Şema Öncesi Evre (4-7 Yaş)	14
2.2.2.3. Şematik Evre (7-9 Yaş).....	15
2.2.2.4. Gerçekçilik (Gruplaşma) Evresi (9-11 yaş)	16
2.2.2.5. Mantık Evresi (12-14 yaş)	16
2.3. İllüstrasyon	17
2.3.1. İllüstrasyonun Görsel Dili.....	17
2.3.2. İllüstrasyonlu Çocuk Kitapları	18
2.3.3. Çocuk Kitaplarına Özgü İllüstrasyonların Özellikleri.....	19
2.4. İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özellikleri	19

2.4.1. İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri.....	19
2.4.2. Kapak ve Cilt	20
2.4.3. Boyut	20
2.4.4. Ağırlık.....	21
2.4.5. Kağıt.....	21
2.4.6. Harfler.....	21
2.4.7. Sayfa Düzenlemesi (Mizanpaj)	22
2.4.8. İllüstrasyon (Resimleme)	23
2.5. İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının İç Yapı Özellikleri.....	25
2.5.1. Tema.....	25
2.5.2. Konu	26
2.5.3. Dil ve Anlatım	26
2.5.4. Kahramanlar	27
2.5.5. Ortam	27
2.6. Çocuğun Sanatsal Gelişiminde İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının Önemi	27
2.7. İllüstrasyon Teknikleri.....	28
2.7.1. Özgün Baskı Yöntemi	28
2.7.2. Özgün Baskı Yöntemi Olarak Monobaskı	29
2.8. Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarında Özgün Baskı Yönteminin Kullanılması.....	32
2.8.1. Özgün Baskı Yöntemi Kullanılarak Oluşturulan Çocuk Kitabı İllüstrasyon Örnekleri.....	33
2.9. Üslup.....	37
2.9.1. Çocuğun Sanatsal Gelişiminde Sanatçı Üsluplarının Yeri	41
2.9.2. Çocuk Kitaplarında Sanatçı Üsluplarının Kullanılması	43
2.9.3. Sanatçı Üslubuyla Hazırlanmış İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının Kullanıldığı Alanlar ...	44
2.9.3.1. Müzeler	45
2.9.3.2. Eğitim.....	45
3. BULGULAR	46
3.1. Kitap Seçim Süreci	46
3.1.1. Görsel Sanatçı Üsluplarının Kullanıldığı Çocuk Kitabı İllüstrasyon Örnekleri	46
3.1.2. Türkiye’de Görsel Sanatçı Üsluplarının Kullanıldığı Çocuk Kitabı İllüstrasyonu Örnekleri	55
4. YÖNTEM (UYGULAMA).....	63
4.1. Vincent Van Gogh ve Üslubu	63
4.2. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabı Uygulaması	65
4.2.1. Çocuk Kitabının Oluşturulma Süreci	66

4.2.2. Kitap Boyutu	66
4.2.3. Metin Düzenlenmesi	66
4.2.4. Yazı Karakteri	67
4.2.5. Taslak Oluşturma	67
4.2.6. İllüstrasyon (Resimleme)	68
4.2.7. Kağıt Seçimi	73
4.2.8. İllüstrasyonlu Çocuk Kitabı Tasarım ve Uygulaması	73
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	77
ÖZGEÇMİŞ	87

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. Maslow 'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Temsili Şekil.....	6
Görsel 2. Karalama Evresinden Bir Çizim Örneği.....	11
Görsel 3. Adlandırma Evresinden Bir Çizim Örneği	12
Görsel 4. Karalama Evresine ait 20 farklı Karalama Türü.....	12
Görsel 5. Mandala Çizim Örneği	13
Görsel 6. 5 Yaş Çocuk Çizimi Örneği.....	14
Görsel 7. 6 Yaş Çocuk Çizimi Örneği.....	14
Görsel 8. 8 Yaş Çocuk Çizimi Örneği.....	15
Görsel 9. 10 Yaş Çocuk Çizimi Örneği.....	16
Görsel 10. 13 Yaş Çocuk Çizimi Örneği.....	17
Görsel 11. Tırnaksız Yazı Tipi Örneği.....	21
Görsel 12. Tırnaklı Yazı Tipi Örneği	22
Görsel 13. Çiçek İllüstrasyonu	24
Görsel 14. Sonbahar İllüstrasyonu	24
Görsel 15. Özgün Baskı Yöntemi Uygulamasına Ait Fotoğraflar	28
Görsel 16. Monobaskı Çalışma Örneği	29
Görsel 17. Giovanni Benedetto Castiglione'ye Ait Monobaskı Eser.....	30
Görsel 18. Edgar Degas'a Ait Monobaskı Eser	31
Görsel 19. Edgar Degas'a Ait Monobaskı Eser	31
Görsel 20. Özgün Baskı İle Oluşturulmuş Çocuk Kitabı Sayfası	32
Görsel 21. "Dev Havuç" isimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonları.....	33

Görsel 22. “Kültür Alışverişi” İsimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonları	34
Görsel 23. “Zor Balık” İsimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonları	35
Görsel 24. “Küçük Kara Balık” isimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonları	36
Görsel 25. Eugene Delacroix’ya Ait Pieta Adlı Eser	37
Görsel 26. Vincent Van Gogh’a Ait <i>Pieta</i> Adlı Eser	38
Görsel 27. Millet, Çoban, 1875/ Vincent Van Gogh, Çoban, 1889	39
Görsel 28. Millet, Tohum Serpen Adam, 1850 / Van Gogh, Tohum Serpen Adam 1890	39
Görsel 29. Millet, Tohum Serpen Adam, 1865 / Van Gogh, Tohum Serpen Adam 1888	39
Görsel 30. Diego Velazquez, Papa Innocent X'in Portresi, 1650 / Francis Bacon, Velázquez' in Papa Innocent X'in Portresi'nden Sonra Çalışma, 195340	
Görsel 31. Diego Velazquez Nedimeler, 1656, Pablo Picasso Nedimeler, 1957..	40
Görsel 32. Millet, Koyun Kırmaca, 1852/ Vincent Van Gogh Koyun Kırmaca, 1889	42
Görsel 33. Van Gogh Müzesi İnternet Sayfası.....	45
Görsel 34. “Arkadaşım Vincent” İsimli Çocuk Kitabında Yer Alan İllüstrasyonlar	46
Görsel 35. Fırça Darbeleri.....	47
Görsel 36. Ressama Ait eserlerle Çocuk Kitabında Yer Alan İllüstrasyonlar	47
Görsel 37. Ressama Ait Eser ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon	48
Görsel 38. Ressama Ait Eserile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon	48
Görsel 39. “Claude Monet ve Sihirli Bahçesi” İsimli Çocuk Kitabında Yer Alan İllüstrasyon	49
Görsel 40. Ressama Ait Eser ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon	49
Görsel 41. Ressama Ait Eser ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon	50
Görsel 42. Ressama Ait Eserile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon	50
Görsel 43. Ressama Ait Eser ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon	51
Görsel 44. Kitapta Yer Alan İllüstrasyon İle Ressama Ait Eserler	52
Görsel 45. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon.....	53
Görsel 46. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon.....	53
Görsel 47. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon.....	54
Görsel 48. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon.....	54
Görsel 49. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon.....	55

Görsel 50. “İlham Perileri Van Gogh” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar	55
Görsel 51. “Mavi’nin Mutluluğu” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar	56
Görsel 52. “Mavi’nin Mutluluğu” İsimli Çocuk Kitabı Bazı İç Sayfaları	56
Görsel 53. “Mavi’nin Mutluluğu” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar	57
Görsel 54. “Mavi’nin Mutluluğu” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar	57
Görsel 55. “Hüseyin Avni Lifij” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar	58
Görsel 56. “Hüseyin Avni Lifij” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon.....	58
Görsel 57. Sanatçıya Ait “Karagün”Adlı Eser İle Kitapta Yer Alan İllüstrasyon	59
Görsel 58. Sanatçıya Ait “Akgün” Adlı Eser İle Kitapta Yer Alan İllüstrasyon ..	60
Görsel 59. “Hüseyin Avni Lifij” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon.....	61
Görsel 60. “Arkadaşım Vincent” ile “Claude Monet ve Sihirli Bahçesi” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar	61
Görsel 61. “İlham Perleri Van Gogh” ve “Hüseyin Avni Lifij” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar	62
Görsel 62. “Arkadaşım Vincent” ve “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar	62
Görsel 63. Vincent Van Gogh’a Ait Eserler	63
Görsel 64. Vincent Van Gogh, Patates Yiyenler, 1885.....	64
Görsel 65. Çocuk Kitabına Ait Eskizler.....	67
Görsel 66. Kitabın Bütününde Kullanılan Doku.....	68
Görsel 67. “Yıldızlı Gece” Eserinden bir Dokuile Baskı Yöntemiyle Oluşturulmuş Doku	69
Görsel 68. Oluşturulan Kitabın Kapağında Bulunan İllüstrasyon Tasarımı	69
Görsel 69. Vincent Van Gogh ve Fırça İllüstrasyonu	70
Görsel 70. Vincent Van Gogh’un Otoportre Eseri İle Sanatçı için Betimlenen İllüstrasyon	70
Görsel 71. Vincent Van Gogh’a Ait Ayçiçekler adlı eser.....	71
Görsel 72. Ayçiçekleri Tablo İllüstrasyonu	71
Görsel 73. Yıldızlı Gece.....	72
Görsel 74. “Yıldızlı Gece” illüstrasyonu.....	72
Görsel 75. Rumeysa Yılmaz’a ait “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının Ön ve Arka Kapağı	73

Görsel 76. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının İç Sayfaları.....	74
Görsel 77. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının 1 ve 2. Sayfaları.....	74
Görsel 78. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının 3 ve 4. Sayfaları.....	75
Görsel 79. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının 5 ve 6. Sayfaları.....	75
Görsel 80. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının 7 ve 8. Sayfaları.....	76

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

- Akt.** : Aktaran
Bkz. : Bakınız
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
vb. : ve benzeri
gr : Gram
M.Ö. : Milattan önce
Çev. : Çeviri

BİRİNCİ BÖLÜM

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun bir çok gelişim alanı üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Çocuklara yönelik oluşturulan bu ürünler onların hayal güçlerini, yaratıcılıklarını geliştirdiği gibi zihinsel, dilsel ve iletişim becerilerinin gelişimi açısından da etkili olmaktadır. Resimli çocuk kitapları ise bu nitelikleri çocuklara farklı bakış açısıyla sunma fırsatını vermektedir. Çocuk okurları yaratıcı düşünmeye sevk etmekle birlikte çocukların hayal dünyalarına hitap eden, onları yaratıcı olmaya motive eden düşünce ve çizimleri sunarak çocuklar için birer esin kaynağı olmaktadır. Sanat, sanatçı ve eserlerine yönelik oluşturulan çocuk kitapları ise bu noktada önemli bir yere sahiptir. Öyle ki bu tür kitaplar çocukların erken yaşta sanatla tanışmasını sağlamaktadır. Janet Evans (2009)'ın yaptığı bir araştırmaya göre çocuklar, sanat eserlerini ve kendileri için yazılmış çocuk kitaplarını benzer şekillerde algılayabilmektedirler (Akt. Dinç, 2020). Çocuk nasıl ki sanat eseri ile karşılaştığında kendine göre hikayeler, betimlemeler oluşturuyor ise çocuk kitabı resimlerinde de kendine göre hikayeler yaratabilmektedir. Sonuç olarak bakıldığında çocuk, hikayeyi betimlediği gibi sanat eserini de kendine göre betimlemektedir. Bu da sanat eseri ile çocuğun arasında güçlü bir bağın oluşmasında olumlu bir etkidir. Bu tür kitaplarda var olan sanat eserleri ve üsluplarını içinde barındıran nitelikli öğeler, çocuklar için birer sanat arşivi haline gelerek onların estetik algı, sanatsal ifade biçimi ve hayal dünyalarını geliştirmektedir. Bu hayal dünyasını geliştiren bir diğer unsur ise bu tür kitaplarda kullanılan üsluptur. Görsel sanatçıların eserlerinde kullandıkları renk, biçim, konu ve ifade şekilleri onların eserlerindeki üsluplarını yansıtmaktadır. Sözelimi sanatçıyı ve eserini tanımlama noktasında üslup, eseri anlamlandırma sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bu kitaplar ile tanışan çocuklar, sanat eserlerini anlamlandırabilen, yorumlayabilen veya eleştirebilen kişiler hâline gelmektedir.

Çocuk kitaplarında yer verilen sanatçı üslubu, konu edilen sanatçıları ve eserlerini tanımlayan; çocuğun bilgi ve fikir sahibi olmasını sağlayan, çocuğu erken yaşta sanatla tanıştıran etkili bir unsurdur. Sanatçı üslubuna yer verilen bu tür kitaplarda konuyu okuyucuya aktarma görevini ise kelimelerden daha çok illüstrasyonlar üstlenmektedir. *“Bir üslubu nelerin oluşturduğunu kelimelerle açıklamaktansa, gözlemleyerek anlamak*

daha kolaydır.” (Gombrich, 2020). Çocuk kitaplarında sanatçı üslubunu kelimelerle anlatmaktansa, illüstrasyonlar aracılığıyla okuyucuya sunmak daha etkili bir yol için gereklidir. Bu noktada illüstrasyonların niteliği de önemli olmaktadır. Sanatçı üsluplarını yansıtacak bu illüstrasyonların standart kalıplardan arınmış olarak yaratıcı, özgün ve yeniden deneyimlenmesi gerekmektedir. Çünkü illüstrasyon, bilgiyi açığa çıkarmasının yanı sıra hayal gücünün sınırlarını zorlayan niteliklere de sahiptir. Ayrıca kavramları yeniden oluşturarak alışılmışın dışına çıkacak, görmenin ve düşünmenin ötesine taşıyacak farklı biçim, renk ve çizgiler kullanacak nitelikli çocuk kitabı illüstrasyonları, çocuğa sunulmalıdır.

Özgün baskı ile oluşturulmuş çocuk kitabı illüstrasyonlarının, günümüz kalıplaşmış tekniklerinden çok farklı, alışılmadığının dışında ve dikkat çekici niteliklerde olduğu görülmüştür. Özgün baskı ile oluşturulmuş çocuk kitabı illüstrasyonlarının sanatçı üslubuna yeni bir yorum getireceği düşünülerek araştırma içerisinde uygulamalı olarak yer almıştır.

Sanat eserleri ve üsluplarının birçok düşünür, sanatçı ve dönemleri etkilediği düşünüldüğünde çocuk kitaplarında yer alması, değerinin daha çok bilinmesi ve araştırılması gereken son derece önemli bir konu olduğu anlaşılmıştır. Çocuk kitapları üzerine sayısız araştırmanın aksine ilham ve yaratıcılık kaynağı olan, sanatçı üsluplarını işleyen çocuk kitaplarına ait araştırmaların daha az sayıda olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında illüstrasyonun, sanatçı üsluplarını yansıtmaya potansiyeli öne çıkarılmış ve illüstrasyonlu kitaplarda yer alan kalıplaşmış çizim ve tekniklerin yerini alışılmadığının dışında, yeni tekniklerin alması gerektiği savunulmuştur.

1.1. Araştırmanın Problemi

Çocukların ilgilerini sanatçıların ve sanat eserlerinin tanıtımına çekmek için çocuk kitaplarında üslubun etkili ve istenen şekilde kullanılması öncelikli amaç olmalıdır. Ancak araştırma boyunca incelenen birçok çocuk kitabında oluşturulan illüstrasyonların aynı teknikler kullanılarak benzer özellikler gösterdikleri belirlenmiştir. Sanatçı üsluplarını işleyen çocuk kitabı illüstrasyonlarında kalıplaşmış çizim tekniklerinin kullanılmış olması araştırmanın problemidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocuğun sanat ve sanatçılara yönelik üslup algısını arttırmak için sanat ve sanatçı üsluplarını işleyen çocuk kitabı illüstrasyonlarının incelenmesi ve yeni yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Baskı tekniği, detaydan arınmış sade bir teknik olarak kullanılabilir. Bu yöntemin sanatçı üsluplarını işleyen çocuk kitaplarında Türkiye'de ve dünyada neredeyse hiç kullanılmadığı görülmüştür. Bu tez çalışmasının amacı; evrensel kapsamda tanınan sanatçıların üsluplarını konu alan çocuk kitaplarındaki özgün baskı tekniklerinin kullanım eksikliğini ortaya koymak ve tez kapsamında yapılan uygulama çalışması ile özgün baskı tekniklerinin illüstrasyonlardaki farkını göstermek ve buna benzer yaklaşımların yaygınlaşmasını teşvik etmektir.

1.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmada sanatın insan içindeki potansiyelinden, çocuğun sanatsal gelişim evrelerine, sanat ve sanatçı üslubunun çocuk üzerindeki etkileri ve bunları konu alan çocuk kitabı illüstrasyonlarına kadar uzanan ayrıntılı bir araştırma yapılmıştır. Daha sonrasında sanatçı üsluplarını konu alan çocuk kitabı illüstrasyonlarının nitelikleri incelenmiştir. Bu tür kitap illüstrasyonlarında uygulanmayan bir teknik olarak özgün baskı yöntemi, çocuk kitabı illüstrasyonu olarak uygulanmış ve deneyimlenmiştir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Sanatsal yeteneği veya ilgisi olsun olmasın, her bireyin; sanat, sanatçı ve sanat eserleri ile erken yaşta tanışması gereklidir. Çünkü insan yaşamına dair olumlu etkileri gözlemlenen sanat kavramına, yaşamın sadece belirli bir alanında değil hemen her alanında ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuğun erken yaşta sanatla tanışmasına aracı olan çocuk kitaplarının varlığı çok önemli bir yere sahiptir. Bu kitaplar nitelik bakımından ele alındığında özgün, alışılmadık dışında, hayal gücünü geliştirici niteliklere sahip olmalıdırlar. Özgün baskı yöntemi ile oluşturulan çocuk kitabı illüstrasyonları bu konu için bir model niteliği taşımaktadır. Bu araştırmanın önemi: özgün baskı tekniğiyle oluşturulan kitap illüstrasyonlarının, çocuğun sanatçı üsluplarını alışılmadık dışında deneyimlenmesine katkı sağlaması ve sanatçı üsluplarını işleyen çocuk kitaplarında nasıl olması gerektiğidir.

1.5. Sınırlılıklar

Çocuk kitapları, üzerinde yıllardır sayısız araştırma yapılan ve araştırılmaya devam edilen önemli bir araştırma konusudur. Bu araştırma ise görsel sanatçı ve üsluplarını işleyen çocuk kitabı illüstrasyonları ile sınırlandırılmıştır. Araştırma içerisinde yer verilen çocuk kitabı uygulaması için Vincent Van Gogh'a ait sanatçı üslubu konu edinmiştir. Sanatçı üsluplarını konu alan çocuk kitapları incelendiğinde çoğunun Vincent Van Gogh'u tanıtan kitaplar olduğu verilerine ulaşılmış, karşılaştırılma yapılabilmesi amacıyla uygulama da Vincent Van Gogh'a ait sanatçı üslubuna yer verilmiştir.

1.6. Yöntem

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Özgün baskı tekniğini çocuk kitabı illüstrasyonu olarak uygulayan ve çocuk kitaplarında sanatçı üsluplarını işleyen kitap illüstrasyonları incelenmiştir. Araştırma ve uygulama süreci sonunda, araştırmacı tarafından monobaskı tekniği ile çocuk kitabı illüstrasyon uygulaması yapılmıştır. Ortaya çıkan veriler, araştırma için önemli bir model niteliği oluşturmaktadır.

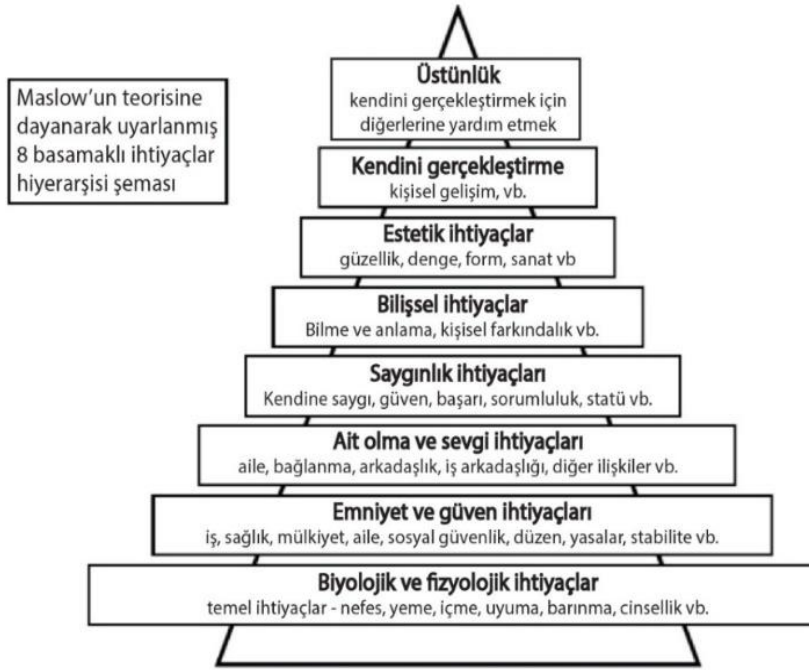
2. TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Kendini Gerçekleştirme Sanatı

İnsan varoluşundan itibaren fiziksel ve psikolojik anlamda sürekli değişmekte ve gelişmekte olan bir varlıktır. Anne karnında başlayan bu süreç yaşama içgüdüğü ile hayatla bir mücadele halindedir. Ernst Fischer¹ durmadan değişen bu ihtiyaçların üzerine daha fazlasını söylemek gerektiğini vurgulamış ve insanda var olan ihtiyaçları şu sözleri ile yorumlamıştır: (*“İnsan yalnızca bir doğum ve ölüm, üretme ve yaşlanma çevrimi değildir; yaratılmış ve kendini yaratmakta olan, yetkinlikten uzak eksik hiç tamamlanmayacak, ama durmadan kendine ve bu arada çevresindeki dünyaya biçim veren bir varlıktır insan.”*) (Fischer, 1990, s.89). Fischer’in bahsettiği gibi insan kendini gerçekleştirmek, tamamlamaya çalışmak amacıyla çeşitli ihtiyaçlara sahip olmuştur. Araştırmacılar ise insanın var olma amacı ve sebeplerini sorgularken bu ihtiyaçların farkına varmışlar insana dair bu ihtiyaçları sadece fiziksel değil psikolojik olarak da incelemeye önem vermişlerdir. Çünkü insan doğasını anlamak onu sadece fiziksel açıdan değil psikolojik olarak araştırmaktan da geçmektedir. Bu ihtiyaçları irdeleyen Abraham Maslow² (1943), kendini gerçekleştirme sürecinde insanın birtakım ihtiyaçlarının olduğunu tespit etmiş, psikolojik ve fiziksel olarak ele aldığı “ihtiyaçlar hiyerarşisini” oluşturmuştur. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi, yaşamı sürdürebilme gereği oluşturan bütün ihtiyaçların belirli bir düzen içerisinde, birtakım ölçülerle sıralanan ilkelerin yer aldığı ve sonunda kendini gerçekleştirme ve üstünlük sürecine ulaştığı basamaklardır. Maslow, bu ihtiyaçların insan psikolojisindeki eksikliklerine değil, insanın gücüne ve potansiyeline göre oluşturulması gerektiğini, bireyin ne olduğu değil ne olabileceğini ve ne gibi potansiyeller barındırdığını incelemenin insan mutluluğu ve geleceği bakımından çok önemli olduğunu vurgulamıştır.

¹ Ernst Fischer (1899-1972), Avusturya doğumlu gazeteci, yazar ve siyasetçi. <https://1000kitap.com/yazar/Ernst-Fischer?hl=tr> (13.03.2024)

²Abraham Harold Maslow (1908-1970), Amerikalı akademisyen ve psikologtur. İnsan psikolojisinin ortaya çıkmasında katkıları bulunan Maslow'un, kendi adını taşıyan “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi” adlı bir teorisi vardır.

Görsel 1. Maslow 'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Temsili Şekil

Çünkü bireyin kendi potansiyelinin farkına varması ve bunu kullanabilmesi kendini gerçekleştirme sürecine etki etmektedir. Dolayısıyla bireyin kendi potansiyelini keşfetmesi bu noktada önemli bir unsur olmaktadır. Her birey doğduğu andan itibaren belirli potansiyellere sahiptir. Bu potansiyeller, belirli yeteneklere sahip olan bireylerde, birtakım etkenlerle ortaya çıkmaktadır. Bu etkenlerden biri de Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan estetik ihtiyaçtır. Estetik ihtiyaç, sanatı anlama, zevk alma ve bireyin potansiyelini kullanma ihtiyacıdır. Estetik ihtiyaç, bilişsel ihtiyaçlar karşılandıktan hemen sonra gerçekleşir ve bireyin kendini gerçekleştirme sürecine en yakın basamak olmaktadır (Bkz. Görsel 1). Belirli yeteneklere sahip bireylerin sanatsal potansiyellerini keşfetmeleri, bu alanda tatmin olmaları ile de ilgilidir. Birey bu sayede yeteneklerinin farkına vararak bu olguyu kullanma ve beceri haline getirme çabasına girmektedir. Bu durum onu üretimindeki devamlılığa, yeniden yaratımlar ortaya koymaya itmektedir. Bu estetik üretim ise sanat yoluyla olabilmektedir. Sanat yoluyla birey estetik algısını geliştirmekte, estetik bulduğu nesneden haz almaktadır. Ayrıca sanat bireyin potansiyelini kullanma isteğini de yanıtlamaktadır. Birey her üretiminde potansiyelinin farkına vararak sanat ile tamamlanmakta ve kendini gerçekleştirme sürecinde olmaktadır. Bu süreçte estetik ihtiyaç ve sanat, insan için tıpkı diğer ihtiyaçlar kadar önemli bir ihtiyaç

olmaktadır (Laçınbay, 2020). Germain Bazin³ (2015) sanatın temellerinin bu ihtiyaçtan kaynaklı atıldığına işaret etmiştir. Bu nedenle sanat, temelinde estetik duygu ve ihtiyaç kavramları ile ilişkilendirilmektedir. Kendini gerçekleştirme sürecine etkisi olan estetik ihtiyaç ile sanat arasındaki bağın her şeyden önce bir haz aracı olarak değil, insan yaşamının bir ihtiyacı olarak değerlendirilmesi gerekir. Çünkü yaşam için bir anlam bulmaya, kendini gerçekleştirmeye ihtiyaç duyan her birey, bir bütün olarak ele alındığında sanattan beslenir ve sanata ihtiyaç duyar. Birey bu süreçte kendini gerçekleştirirken estetik ihtiyaç ve sanattan olumlu yönde etkilenir. Bu olumlu etkilerin bir diğeri de sanat ve yaratıcılık arasındaki bağıdır. Öyle ki sanatın olumlu etkisiyle, kendisini gerçekleştirme sürecinde bulan birey, Maslow'a göre özgür, demokratik, gerçeği doğru algılayan ve birtakım yaratıcı özelliklere sahip olmaktadır (Maslow, 1968, Akt. Soygür, 1999).

Maslow aynı zamanda yaratıcılığı, kendini gerçekleştirmiş birey olarak da ifade etmektedir. Yaratıcılık özelliği gelişmiş insanların kişilik özellikleri incelendiğinde en belirgin özelliklerinin kendini gerçekleştirme ihtiyacı ve sınırları zorlama güdüsü olduğu görülür (Çoban, 2021). Bu durumda kendini gerçekleştirme sürecinde estetik ihtiyaç ve sanat, insanın sınırlarını zorlaması ve potansiyelini keşfetmesi açısından önemli unsurlar olmaktadır. Sanat ve insanın kendini gerçekleştirme olguları bu yönden ele alındığında ise birbirine bağımlı, insan hayatının her alanında olumlu etkileri olan iki önemli kavram olarak dikkat çeker. Kendini gerçekleştirme sürecinde olumlu etkileri gözlemlenen sanat kavramına, yaşamın sadece belirli bir alanında değil hemen hemen her alanında ihtiyaç duyulur. Resim, müzik, oyun, tiyatro, şiir, öykü, vb. unsurlar sanatın sadece birer türü ve dışavurum tarzıdır. Oysa yaşama dair her şey sanatla ilgilidir bu nedenle insan için çok önemlidir.

Tarihsel sürece bakıldığında birçok düşünürün, sanatın ve bununla birlikte sanatçının insan için önemini vurguladığı bilinmektedir. Örneğin Antik Çağ'ın önemli filozoflarından biri olan Aristoteles (M.Ö. 384-322) için sanat, insanlara doğada bulunmayan farklı güzellikleri sunarken doğada var olanı da fark etmesini sağlayan önemli bir unsurdur. Aristoteles, sanat eserinin, doğanın yarım bırakmış olduğu mükemmelliği aynı kusursuzluk ile tamamlamak için var olduğunu düşünür. Sanatçı

³Germain René Michel Bazin (1901-1990), 1951-1965 yılları arasında Louvre Müzesi'nde Fransız sanat tarihçisi ve müze küratörü idi.

kendinden kattığı bir dokunuşla bu kusursuzluğu tamamlamakta ve sanatı, doğayı taklit etmekten kurtarmaktadır. Tolstoy⁴, “Sanat Nedir?” (2007) adlı kitabında sanat ile ilgili şu sözleri söylemektedir;

“Sanat, bizde bir yandan varoluşun en derin duygularını, bir yandan da en yüce duyguları ve düşünceleri uyandıran yaşamın bilinçli ifadesidir. Sanat, insanı bireysel yaşamından bütün insanlığın ortak yaşamına yüceltir ve bu işi yalnızca ortak inançlara katılarak değil, ortak duygular aracılığıyla da yapar.”

Tolstoy’un da tanımladığı gibi birey, sanat yapıtını alımlamanın bilincinde yalnızca kendisi ile sanatçı arasındaki sınırı değil, aynı sanat yapıtını izleyen diğer insanlar ile kendi arasındaki sınırı da bu ortak duygular aracılığıyla yok etmektedir. Sanatçı aslında görüneni olduğu gibi yansıtmamakta onu görünür kılmaktadır. İnsanda saklı duyguların keşfedilmesini sağlamak ve keşfedilmesi gereken bir olguyu açığa çıkarmaktadır.

Sanat, insanların kişiliklerinin bir ürünü olduğu kadaronların kişiliklerini de destekleyen bir kavramdır. Sanat kavramı insanların duygu dünyalarında da önemli bir kavram olmakta ve bir yer taşımaktadır. Aristoteles, insanların bastırılmış duygularının olduğunu ve bu duyguların bazen tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini, sanatın ise bu duyguları tatmin ettiğini ve ruhsal açıdan daha sağlıklı, duygusal açıdan ise daha dengeli bir insan olabilmeyi sağladığını ifade etmektedir (Akt.Kavuran, T. &Dede, B. 2014, s. 60). Sanat bireyin bu duyguları alımlamasında ortak bir dil oluşturur. Bu ortak dil aracılığıyla insan hayatın içinde anlam bulmaya çalışır. Bireyin zor koşullarda bozulan iç dengesine kavuşmasında yol göstererek, uyandırdığı duygularla yaşamı katlanılabilir kılan tek şey olmaktadır. Sanat ile kendine bağlı, insanın kendine bağlılığından daha farklı bir bağlantıdır. Çünkü etkili bir varoluş yolu sanattan geçmektedir. Bu nedenle insan duygularını aktarma ve anlamlandırma sürecinde sanata her daim ihtiyaç duymaktadır. (“*Dünyadan kaçmanın en güvenilir yolu sanattan geçer, dünyaya sıkıca bağlanmak da sanatla gerçekleşir.*”) (Goethe⁵, Akt. Bozkurt, 2020, s. 37). Kendi dünyasında anlam

⁴Tolstoy (1828-1910), dünya dillerine en çok tercümesi yapılan yazardır. Yirminci yüzyılın en önemli ahlakçı yazarlarından.

⁵Johann Wolfgang Von Goethe (1749-1832), Alman hezarfen; edebiyatçı, siyasetçi, ressam ve doğabilimcidir. Aynı zamanda çeşitli doğa bilimleri alanlarında araştırmalar yapmış ve yayınlar çıkarmıştır.

bulmaya kendini gerçekleştirmeye çalışan her birey sanata ihtiyaç duymuş ve sanatla tamamlanmıştır. Bütün bu faktörler birlikte düşünüldüğünde insanları sanata iten nedenlerdaha anlamlı bir hale gelmekte, sanatın insan için ne denli önemli bir ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

2.2. Çocuk ve Sanat

Çocukluk dönemi, insanların yetişkinlik dönemindeki ruh, beden ve zihin sağlığını etkileyen kritik bir dönemdir. Dolayısıyla da uzun yıllardır üzerinde çok durulmuş, pek çok farklı disipline ve araştırmaya konu olmuştur. Bu dönemin sağlıklı ve verimli ilerlemesi, pek çok sürecin olumlu yönde gelişimini sağlar. Verimli geçen bir çocukluk dönemi, sağlıklı bir geleceğin en önemli belirtisidir. Bu verimlilik de nitelikli uyaranların varlığı ile mümkün olmaktadır. Sanat, bu dönemde çocuk için etkili bir uyaran görevini üstlenmektedir (Abacı, 2007). Sanat, çocuk üzerinde özellikle yaratıcı düşünebilme, kendini ifade etme, kişiliğini olumlu ve insancıl yönde geliştirme, farklı bakış açılarına sahip olabilme, özgünlük, ince motor becerileri ve el-göz koordinasyonu, odaklanma, gibi becerileri geliştirmesi dahil birçok olumlu etkiye sahiptir. Bu nedenle çocuğun gelişim sürecinde önemli bir uyaran olan sanat, erken dönemlerden itibaren çocuklarla tanıştırılmalıdır. Çünkü çocuğun sanata ilişkin deneyimleri de öğrenmenin ve merakın en üst seviyede olduğu dönemlerde başlamalıdır.

Çocukların özellikle yaratıcılığın çıkış noktası olan merak duygusu ve yaratıcı düşüncelerini geliştiren yaklaşımlar, çocuğa nitelikli bir şekilde sunulmalıdır. (Buyurgan&Buyurgan, 2020). Bu yaklaşım ile çocukta var olan yaratıcı potansiyelin ortaya çıkması ve kendisini ifade etmesi için gereken uygun ortam sağlanmış olur. Çocuğun çevresindeki farklı sanat anlayışları, özgür ortam ve uyaranlar, çocukta varolan yeteneği ve yaratıcılık becerisini geliştirmektedir (Yeşilyurt, 2020). Sanatın sunduğu bu özgür ortam ve zengin uyaranlar sayesinde çocuk kendini daha iyi ifade edebilmektedir. Çocuğun yaratıcılığının ortaya çıkmasında etkisi olan merak ve araştırma becerileri köreltilmemeli, yaratıcı düşüncelerini geliştiren yaklaşım ve ortamlar çocuğa sunulmalıdır.

Çocuğun yaratma sürecinde, duygusal yaşantılar ve etkinlikler dışında zihinsel süreçler gibi etkenler yer alsa da yetişkin sanatçıların sahip olduğu teknik beceri ve bilgiler, deneyim ve yaşantılar çocuklarda yoktur (San, 2020). Ancak sanata dair nitelikli

uyarıcılarla karşılaşan çocuk, kendini anlatmak için çizmeye başladığında, düşünce ve teknik yönden yetişkin sanatçıdan ayrılrsa da yaratıcılık bakımından sanatçıya benzer özellikler gösterir. Çocuk çizimleri çoğu zaman çocuğa özgü, akılcı, masum, naif ve yalın bir dildedir. Çocuklar nesnelere kendi algıladıkları biçimleriyle yorumlar ve sanatsal üretime yansıtırlar. Bu kıymetli çocuksu yetilere kimi sanatçılarda da rastlamak mümkündür. Bedri Rahmi Eyüboğlu⁶ bu konudaki düşüncelerini (“*Dünya kuruldu kurulalı çocuklar resim yapıyorlardı, ama bunlarda bir lezzet, bir değer olduğunu yeni resim anlayışına borçluyuz*”) sözleriyle dile getirmektedir (Akt. Kırıçoğlu, 2005). Çocuğun çizdiği bu dünya, mantıksal çözümlemenin çokça ötesinde bir dünyadır. Çocuk, bir sanatçıdan farklı özelliklere sahip olsa da onun yaratıcılığı gerçek bir olgudur ve çocuğun yaratıcı eylemleri onun zekasının tamamlayıcı bir unsurudur. Sanatsal yaratmanın doğasında, yaratıcılık süreci vardır. Çocuğun yaratıcılık ve yetenekleri incelenirken onun çizimlerinden işe başlamak en doğru yollardan birisidir. Bu noktada çocuk resimleri, yaratıcılığın izlenebilen en iyi yoludur (San, 2020). Çünkü çocuğun yaratıcılık süreci, henüz akılcı ve tümdengelimci düşünce tarafından etkilenmemiş bir duruluğa sahiptir. Bu nedenle çocuk çizimlerinde kalıplaşmamış değerler görülmektedir. Çocuk bu süreçte nitelikli uyaranlar ile karşılaştığında, özgün bakış açısı ile yaratıcılığını geliştirebilmektedir. Çocuk, bu sayede kendine özgü sanatsal etkinliklerde bulunmuş olur. Tüm bu sebeplerden dolayı çocukların, sanat ile olabildiğince erken yaşlarda tanışmaları son derece önemlidir.

2.2.1. Çocuğun Sanatsal Gelişimi

Çocuk henüz konuşmaya başlamamışken, onun bedeni ve elleriyle başlayan içgüdüsel hareketleri, zamanla doğal gelişim süreciyle sistematik bir takım davranışlara dönüşmektedir. Tıpkı bu fiziksel ve zihinsel gelişim gibi çocukların sanatsal gelişimi de sürekli evrilmekte ve bu alandaki faaliyetlerine yansımaktadır. Bu gelişimlere paralel olarak çocuğun sanatsal faaliyetlerine de yansımaktadır (Yavuzer, 1995). Çocuk başlangıçta içgüdüsel olarak işaretler çizer, zamanla gelişen bu işaretler sayesinde de gördüklerini ve hissettiklerini betimlemeye başlar. Bu ilk çizimler çocuğun ergenliğine

⁶ Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911- 1975), Trabzon’un Görele ilçesinde doğmuş Türk şair ve ressamdır. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ve Paris’te sürdürdüğü öğrenimin ardından yaşamı boyunca Güzel Sanatlar Akademisinde ders vermiştir.

<https://www.eyubogluonline.com/bedri-rahmi-eyuboglu-kimdir> (13.03.2024)

kadar uzanan dönemde bir takım değişimlere uğrar. Bu süreçte gerçekleşen değişimler, çocuğun sanatsal gelişim evreleri olarak nitelendirilir. Bu evreler tıpkı diğer gelişim alanlarında olduğu gibi tüm çocuklarda aynı zaman ve nitelikte gerçekleşmez fakat ‘sağlıklı’ çocukların neredeyse tamamı aynı yaşlarda aynı evrelerden geçmektedir.

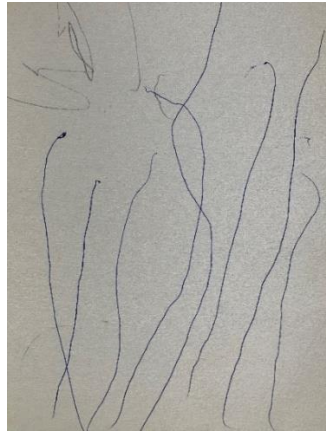
2.2.2. Çocuğun Sanatsal Gelişim Evreleri

Sanat sürekli gelişen bir süreçtir, çocuğun bu süreçten etkilenmesi, bununla birlikte değişim ve gelişim göstermesi olağandır. Bu süreci daha iyi anlamlandırabilmek için ise çocuğun sanatsal gelişim evrelerini incelemek doğru bir yol olacaktır. İncelenen bu evreye Victor Lowenfeld⁷, 1947 yılında geliştirdiği Theorisi olan “Sanatsal Gelişim Evreleri ” adını vermiştir.

2.2.2.1. Karalama Evresi (2-4 Yaş)

Bu evre, iki ile dört yaş arasında yaşanan sanatsal gelişim ve değişimleri kapsamaktadır (Akt. Kutluer, 2015). Bu evrede çocuk henüz resim yapmanın bilincinde olmamakla beraber, kalem ya da herhangi bir çizim aracı kullanarak ilk çizgilerini oluşturmaya başlar.

a) Düzensiz Evre: Bu evrede, çizgiler çocuğun kol gücüne bağlı olarak hafif veya şiddetli olabilmektedir. Geniş kol hareketleri ile yapılan bu çizgiler kontrolsüz ve plansızdır.

Görsel 2. Karalama Evresinden Bir Çizim Örneği

7 Avusturyalı Viktor Lowenfeld (1903-1960), Hampton Enstitüsü ve Pennsylvania Eyalet Üniversitesi'nde sanat eğitimi profesörüydü. Fikirleri, II. Dünya Savaşı sonrası Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birçok sanat eğitimcisini etkiledi.

b) Kontrollü Evre: Bu evrede çocuğun, motor koordinasyonun gelişmesiyle daha kontrollü çizgiler çizdiği görülmektedir. Sürekli denemeler yaparak çizgileri istediği şekilde yönlendirmeye başlar, kol hareketlerini daha bilinçli kullanır ve bu hareketler ile çizdikleri arasındaki bağlantıyı fark etmektedir (Bkz.Görsel 2.).

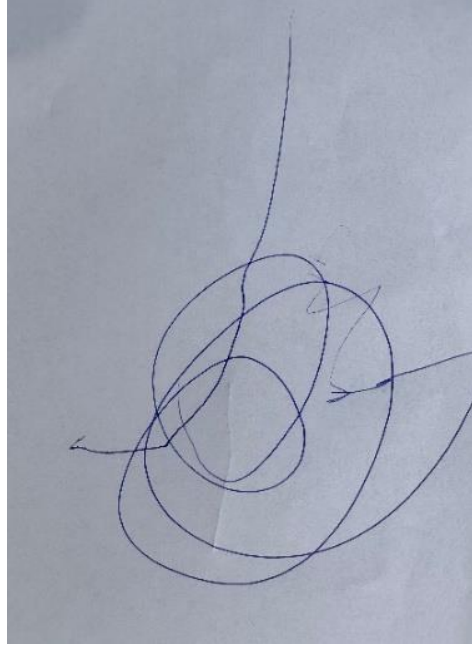
Görsel 3. Adlandırma Evresinden Bir Çizim Örneği

c) Adlandırma Evresi: Çocuk hayal dünyasında oluşturduğu imgeleri kağıda aktarır. Çizgilerini, bir nesne ya da obje olarak adlandırır. Bu çocuğun artık çizdiği şekilleri düşünerek biçimlendirdiğine işaret etmektedir. Çocuk, semboller ile bu sembolleri temsil ettiği nesne arasında bir ilişki kurarak kendi zihinsel sembollerini geliştirir (Bkz. Görsel 3).

1. Karalama		Nokta vuruşlar
2. Karalama		Tek dikey çizgi
3. Karalama		Tek yatay çizgi
4. Karalama		Tek sağa sola yatay çizgi
5. Karalama		Tek kavisli çizgi
6. Karalama		Çok sayıda dikey çizgi
7. Karalama		Çok sayıda yatay çizgiler
8. Karalama		Çok sayıda çapraz çizgiler
9. Karalama		Çok sayıda eğri çizgiler
10. Karalama		Yarım eğri çizgi
11. Karalama		Eğri, bükük kapalı çizgi
12. Karalama		Zig zag veya dalgalı çizgi
13. Karalama		Tek ilmik çizgi
14. Karalama		Çok sayıda ilmik çizgi
15. Karalama		Spiral çizgi
16. Karalama		Üst üste binmiş dolgu çember çizgiler
17. Karalama		Üst üste binmiş çember çizgiler
18. Karalama		Ayrık dairesel çizgiler
19. Karalama		Tek kesilmiş çember
20. Karalama		Hatalı çember

Görsel 4. Karalama Evresine ait 20 farklı Karalama Türü

1948-1981 yılları arasında yüzbinlerce çocuk resmi üzerinde yaptığı araştırmalarla tanınan psikolog Dr. Rhoda Kellogg (1910-1987), karalama süreci ile bu çizgilerin doğal bir süreç içerisinde zaman zaman birbirinden etkilenerek geliştiğini belirtmektedir (Akt., Kırışoğlu, 2005). Çocukların belirli sembollerle başlayan resimsel gelişim süreçlerini detaylı bir şekilde araştıran Kellogg, çocuğun yaptığı bu karalamaları yirmi farklı temel karalama türüne ayırmıştır (Bkz. Görsel 4). Kellogg, bu ilk karalamaların kol gücüyle gelişigüzel yapılmış olarak başlasa da zamanla farklı şekillere dönüşerek gelişim ve değişim gösterdiğini belirtmiştir. Her karalama bir öncekinden etkilenmekte ve farklı bir biçime dönüşmektedir. Bu ilk karalamalar sonucunda zamanla birbirinden ayırt edilebilir çizgilerin oluştuğu görülmektedir.

Görsel 5. Mandala Çizim Örneği

Kellogg, çocuğun yaptığı karalamalarda birbirleriyle birleşen ve kesişen dairelerin içerisine yerleştirdiği iki çarpaz çizgiden oluşan desenleri mandala olarak adlandırır (Bkz. Görsel 5). Mandala çocuk tarafından geliştirilip zamanla farklı biçimlerde de kullanılır. Yavuzer (1995)'e göre de mandala, çocuğun sanatsal faaliyetlerinde soyuttan somuta geçişinde çocuk için önemli bir ifade aşamasını oluşturmaktadır.

2.2.2.2. Şema Öncesi Evre (4-7 Yaş)

Bu evre, dört ile yedi yaşları arasında yaşanan sanatsal gelişim ve değişimleri kapsamaktadır (Kutluer, 2015). Artık çocuk kalemi ya da herhangi bir çizim aracını kullanarak resim yaptığının bilincindedir.

Görsel 6. 5 Yaş Çocuk Çizimi Örneği⁸

Yaş ile birlikte kalem kontrolü de gelişen çocuk, çevre ve duygularının da farkındadır. Ayrıca çizimlerinde hayal dünyasını sembolleştirmeye ve hayalindeki imgeleri kağıda aktarmaya da yine bu şema öncesi evrede başlar (Bkz. Görsel 6).

Görsel 7. 6 Yaş Çocuk Çizimi Örneği⁹

⁸ Rumeysa Yılmaz'a ait 5 yaş çizimi

⁹ Rumeysa Yılmaz'a ait 6 yaş çizimi

Bu evrede çocuğun el ve kol kasları fazla gelişirse de çizimlerinde temsil ettiği nesnelere yetişkinler tarafından anlaşılmaktadır. Evrenin sonlarına yaklaştıkça çocuk yakın çevresinde iletişim kurduğu çok sayıda nesneyi daha ayrıntılı çizmeye başlar. Başta birbirinden bağımsız çizdiği sembollerin zamanla arasında bir bağ oluştuğu görülmektedir. Mekan çizgisi ya da bir düzlem üzerine yerleştirdiği nesnelere, artık havada uçuyormuş gibi değildir. (Bkz. Görsel 7).

2.2.2.3. Şematik Evre (7-9 Yaş)

Bu evre, yedi-dokuz yaş arasında yaşanan sanatsal gelişim ve değişimleri kapsamaktadır (Kutluer, 2015). Bu evrede çocuğun resimlerindeki değişimler gözlemlenebilir düzeydedir. Çocuk artık resimlerinde tanınan, görünen ve yaşantısı ile ilgili bilindik çizimler yapmaktadır (Yavuzer, 1995).

Görsel 8. 8 Yaş Çocuk Çizimi Örneği

Bu çizimler çocuğun yaşantısıyla ilgili ipuçları vermektedir. Resimlerindeki şekiller, çocuğun sonuç olarak ulaştığı kavramla ilgili bilgi sahibi olduğunu temsil etmektedir. Çizdiği herhangi bir ağaç, ev veya çiçek hakkında artık bir bilgisi vardır ve bunu çizgileriyle ifade eder. Çocuk bu evrenin sonuna doğru artık gerçeği çizmeye yönelmektedir. Çocuğun çizdiği şemalar birbiriyle ilişki içerisindedir fakat birbirinden bağımsız değildir (Bkz. Görsel 8). Gördüğünü çizme çabasında olan çocuk, bu görsel gerçekliği vermek için uğraşır ve zamanla daha gerçekçi çizmeye başladığı görülür.

2.2.2.4. Gerçekçilik (Gruplaşma) Evresi (9-11 yaş)

Bu evre, dokuz ile on bir yaş arasında yaşanan sanatsal gelişim ve değişimleri kapsamaktadır (Kutluer, 2015). Lowenfeld (1947) bu evreyi ‘realizmin doğuşu’ olarak tanımlamaktadır. Bu evrede çocuk artık diğer evrelere oranla çizdiği şemaları daha ayrıntılı çizgiler ve gerçekçi yaklaşımlar ile oluşturmaktadır.

Görsel 9. 10 Yaş Çocuk Çizimi Örneği

Bu evrede çocuk, resmini çevresine açıklamaktan kaçınır. Özgür çizimler yerini normlara uyma kaygısıyla birlikte, gerçekçi ve ayrıntılı çizimlere bırakır. Şemalar arası bağlantılar kurulmuşken perspektif de tam olarak etkin olmaya başlar (Bkz. Görsel 9).

2.2.2.5. Mantık Evresi (12-14 yaş)

Bu evre, on iki ile on dört yaş arasında yaşanan sanatsal gelişim ve değişimleri kapsamaktadır (Kutluer, 2015). Bu evrede çocuğun resimlerinde pek çok estetik unsurun devreye girdiği görülür. Gerçekçi anlatımı sürdüren çocuk artık bu evrede daha gözlemci ve ayrıntılı çizimler yapmaktadır. Bu dönem çocuklarının çizimlerinde perspektif, renk, ışık-gölge, oran-orantı ile birlikte derinlik de resmin önemli bir parçası haline gelir ve çocuğun temel amacı bu unsurları doğru şekilde kullanmak olur. Artık çocuk, resmini neden-sonuç ilişkisi üzerinde iletmektedir. (Bkz. Görsel 10).

Görsel 10. 13 Yaş Çocuk Çizimi Örneği

2.3. İllüstrasyon

Günümüzde grafik sanatların bir kolu olan illüstrasyon, yaygın kullanım alanıyla görsel iletişim araçları arasında önemli bir yere sahiptir. Türk Dil Kurumu'na göre “resimleme” anlamına gelen illüstrasyon örneklerine, görsel iletişim alanlarının neredeyse tamamında rastlanabilmektedir. İllüstrasyonlar birer görsel anlatıcılardır, yani metinler gibi sözlü ifadelerin tümünü görsel yolla aktarabilen iletişim araçlarıdır. Alan Male¹⁰ ‘İllüstrasyon’ adlı kitabında illüstrasyonu şöyle tanımlar: (“*illüstrasyon, görsel sanatlar ve iletişim alanında bilgiyi açıklayan veya aydınlatan tek disiplindir. Bu bağlamsal alan aracılığıyla görülenlerin çoğu, yeni bilginin yaratılması ve yorumlanmasıdır.*”) (Male, 2017, Akt., Türkmen, 2021). İllüstrasyon, ifade edilmesi gerekeni illüstratörün yorumuyla açıklar, ortaya çıkarır ve aktarır.

2.3.1. İllüstrasyonun Görsel Dili

Sanat, bireyin kendini dışı vurma ve yansıtmasında özgün bir ifade biçimidir (Artut, 2019). Toplumsal yaşamda insanlar sözel ifade biçimini kanıksamış olsalar da aslında görsel anlatım biçimi, kendini anlatabilmenin ve anlaşılabilir olmanın son derece etkin bir yolu olmaktadır. Ayaydın (2012)'a göre; “*Sanat insanın kendini ifade etmesinin ve bir diğeriyle iletişime geçmesinin muhteşem bir yoludur*”. Sanatın bir ifade biçimi olarak insanlık tarihi boyunca günümüze kadar yerini koruduğu görülmektedir. Yaklaşık otuz bin yıllık sanat tarihine bakıldığında görsel sanat, ifade aracı olma ve bununla birlikte iletişim kurma görevini üstlenmektedir. Öyle ki bu süreçte resmin yazıya göre daha çok

¹⁰ Alan Male (1952) İngiltere doğumlu illüstratör, yazar ve akademisyendir. <https://www.alanmale.com/> (13.03.2024)

tercih edildiği de bilinmektedir (Koralan, 2016). Yazı düşünceyi somutlaştırırken, görsel sanat bu düşünceleri tüm ruhsal ve duyuşal bütünlüğü ile somutlaştırmaktadır. Ayrıca dünyanın birçok yerinde insanlar farklı dil ve yazı biçimleriyle düşüncelerini somutlaştırdıkları gibi görsel biçimler ile de düşüncelerini ifade edebilmektedirler. Bu görsel ifade biçimi çeşitli amaçlara göre farklı uygulama türlerinin gelişmesine olanak tanımıştır. Bunlardan biri de illüstrasyondur. İllüstrasyon farklı dilden, ırktan ve kültürden insanların ortak bir paydada anlam çıkarabileceği evrensel bir görsel dil olma özelliğine sahiptir. Farklı dili konuşan insanlar farklı dilsel ifadeleri anlamlandırabilmek için dilin gerektirdiği öğrenme biçimlerini edinmek zorundayken, görsel ifade biçiminde durum farklıdır. Görsel ifadeleri inceleyen farklı dile sahip insanlar, bu ifadeleri belirli şemalarla birleştirerek ortak bir anlam çıkarabilmektedir. İllüstrasyonlar, bu ifade gücü sayesinde evrensel bir dil oluşturmaktırlar. Görsel bir dil olan illüstrasyon, bu alanda ortak bir anlamın oluşmasında önemli bir araçtır. Bu bağlamda illüstrasyon görsel bir okuma yapabilmenin de etkili yollarından biridir. Çünkü imgeler; hikâyeyi, sözcüğü, kelimeyi en iyi şekilde anlatan ve aktarabilen görsel anlatıcılardır. Gombrich'in Sanat'ın Öyküsü (2020) adlı kitabında da belirttiği gibi: *“Bir üslubu nelerin oluşturduğunu kelimelerle açıklamaktansa, gözlemleyerek anlamak daha kolaydır”*. Dolayısıyla, görsel imgelerle oluşturulan illüstrasyon; şemaların daha iyi kavranabilmesi, evrensel ve ortak bir dilin oluşması, anlamın aktarılması gibi özellikleri ile önemli bir yere sahiptir.

2.3.2. İllüstrasyonlu Çocuk Kitapları

Ortak bir anlam paydası oluşturmada önemli bir yere sahip olan illüstrasyonun kullanıldığı alanlardan biri de çocuk kitaplarıdır. Çocuk kitabı illüstrasyonları, sanatın en özgün kullanıldığı alanlardan biridir. Ayrıca sözlü ifadenin henüz gelişmediği bebeklik ve çocukluk dönemlerinde de güçlü birer iletişim aracı haline gelirler. İllüstrasyonların yer aldığı çocuk kitapları, çocukların okuma ve anlama gibi kazanımlarının yanı sıra dil, iletişim becerisi ve hayal gücü gibi çok yönlü gelişim alanları üzerinde olumlu etkilere sahip olmaktadır. Çocuk kitaplarında metin kadar, kullanılan illüstrasyonların da bu olumlu sürece etkisi bulunmaktadır. Hatta öyle ki illüstrasyonlar çoğu zaman çocuğun kitaba ve olaylara yönelik ilgisini belirlemekte ve okuduğunu zihninde işleme sürecinde büyük rol oynamaktadır. Metin, hayal ürünü durumları serüvenle aktarırken illüstrasyon da bu hayali maceraları görsel ve zihinsel yansımalar olarak çocuklara iletmektedir. Çocuk kitapları ve illüstrasyonlarla küçük yaşlarda tanışan çocukların gördüklerini

anlatma becerilerinin daha çok geliştiği bilinmektedir. Bu görsel algılamalar çocuklarda yaratıcılığın ve düş gücünün harekete geçmesine olanak sağlar. Kullanılan renkler, desenlerdeki derinlikler, girinti ve çıkıntılar arasındaki denge, renk kontrastları vb. çocukların en çok ilgisini çeken unsurlardır. İllüstrasyonlar, görüneni aktarmaktan öteye geçerek metnin anlaşılabilirliğini arttırması ve aynı zamanda da, bilgi içermesi gibi özellikleri sayesinde çocuk kitaplarında sıkça kullanılmaktadır.

2.3.3. Çocuk Kitaplarına Özgü İllüstrasyonların Özellikleri

İllüstrasyon; hikâyeyi, kelimeyi ve sözcüğü daha açıklayıcı hale getiren soyut ifadeleri somutlaştıran sanatsal bir dildir. Bu sanatsal dili kullanmak, çocukluk döneminin en önemli gelişim alanlarından birisidir. Okuma yazma bilmeyen bir çocuk için oluşturulan illüstrasyonlar, çocuğun hikâyeyi anlamlandırabilmesi, kafasında yeniden kurgulayabilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bu tür kitapların iç ve dış yapı özelliklerinin incelenmesi gerekir.

2.4. İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özellikleri

Çocuk kitaplarının işlevini yerine getirmesi ve asıl amacına uygun olabilmesi için hem dış (biçimsel) hem de iç yapı (içerik) özelliklerine uygun olarak hazırlanması gerekmektedir. Okul öncesi dönemden başlayan bir süreç ile birlikte çocuğun kullanımına sunulan bu kitapların yapısal özellikleri çocuğa uygun nitelikleri taşımaları ve çocuğun yaşına uygun, ilgi ve merakını arttırıcı, yaratıcılığının gelişmesinde ona katkı sağlayacak, ruhuna ve gelişimine iyi gelecek şekilde hazırlanmalıdır. Bu özellikleri ile çocukların kullanımına sunulan kitaplar, okuma kültürünü kazandırmanın yanı sıra yaratıcı birer birey olma yolunda bir alt yapı oluşturmaktadır. Bu tür nitelikli kitapların biçimsel ve içerik yapıları kitabın oluşumu bakımından bütünlük içerisinde ele alınmalıdır (Shahmari, 2018).

2.4.1. İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri

Çocuk kitapları içerik ile olduğu kadar dış yapı özellikleriyle de uyarıcı etkilere sahip olmalıdır. Çünkü kitapta çocuğun dikkatini ilk çeken şey, kitabın dış görüntüsü olmaktadır. Bir kitabın büyüklüğü, kalınlığı, renklerinin canlılığı, kapağındaki tasarımı gibi fiziksel özellikleri, bir kitapla ilk kez karşılaşan çocuğun dikkatini çekmektedir. Öyle ki yetişkenler de çocuklar için kitap seçerken aynı davranışı sergilerler. Bu nedenle

çocuk kitaplarının fiziksel özellikleri, kitabın çocuğa göreliği bakımından ele alınarak hazırlanmalıdır (Bilgin, 2011).

2.4.2. Kapak ve Cilt

Çocuğun kitaba karşı ilgi ve yönelimini sağlayan ilk etki kitap kapağıdır. Çocuğun beğeni ve ilgisiyle yönlendiği kitap kapağı onu okumaya yönelik olumlu duygu ve davranışlara yönlendirmektedir (Tür&Turla, 1999). Bu nedenle kitap kapağı hazırlanırken sanatçı duyarlılığıyla hazırlanması ve bu duyarlılığı yansıtması oldukça önemlidir. Dolayısıyla nitelikli bir kitap kapağı; görsel olarak iyi hazırlanmış, çocuğun kitaba karşı ilgisini artıracak, kitabın içeriğini de yansıtan özellikler ile tasarlanmalıdır. Bu durum, çocuğun kapak tasarımına bakarak metnin içeriğine ilişkin önceden fikir sahibi olmasına da katkı sağlar.

Daha uzun ömürlü olarak kullanılması bakımından ise kitap kapakları, dayanıklı malzeme ile kullanıma sunulmalı; yıpranmadan kullanılması için de kapak lak ya da selefona ile kaplanmalıdır. Kitapların ön, arka ya da iç kapaklarında kitabın adı, kitap yazarının adı, çevirmenin adı, kitabı resimleyeninin adı, okur yaş gurubu, yayınevini adı ve logosu, basım yeri, yayın yılı gibi bilgilere yer verilir. Küçük yaş guruplarında kitabın adı, büyük karakterlerle ve tırnaksız yazılmalıdır (Shahmari, 2018). Bu biçimsel özelliklere yer verilirken karmaşa yaratmayan, göz yormayan niteliklere sahip yalın ve anlaşılır bir şekilde kapağa eklenmelidir.

2.4.3. Boyut

Çocukların genellikle aynı boyut kitaplar yerine farklı boyut kitaplara karşı daha ilgili ve meraklı oldukları bilinir. Çocuklar için tasarlanan bu tür kitapların değişik boyutlar ile kullanıma sunulması, çocukların farklı bakış açısıyla bakmasına yardımcı olur. Çünkü aynı boyutlarda sunulan kitaplar, çocuklar için bir süre sonra standartlaşabilmektedir. Ayrıca farklı bakış açıları kazandıran bu kitaplar büyüklük ve küçüklük bakımından da daha ilgi çekici olurlar. Bazı çocuk için, büyük boyutlu kitapta yer alan görsel ayrıntıların devasa gözükmesi ilginç olurken, bir diğer çocuk için ise küçük boyutlu kitaplarda yer alan görsellerin ayrıntılarını keşfetmek ilgi çekici olabilmektedir.

2.4.4. Ağırlık

Çocuğa sunulan kitaplarda önemli olan noktalardan biri de çocuğun yaşına göre gelişimi göz önüne alınarak, hacim ve ağırlık bakımından rahat taşıyabileceği kitaplar hazırlanmasıdır.

2.4.5. Kağıt

Çocukluk döneminden itibaren okunan bu tür görsel içerikli kitaplarda, baskı niteliği iyi olan, uzun süre kullanılabilmeyi sağlayan, kitabın görsel etkisini artıran en temel öge kağıttır. Dolayısıyla bu tür kitaplarda kullanılan kağıdın kolay kıvrışmayan, yıpranmayan ve kirlenmeyen; dayanıklı birinci veya ikinci hamur kağıt olması gerekmektedir. Özellikle görsel içeriğin yoğun kullanıldığı bu kitaplarda baskının arka yüzeyde gözükmemesi, yazıların üst üste gelmemesi açısından iyi baskı kalitesinde, yüksek gramajlı kağıtlar kullanılmalıdır.

2.4.6. Harfler

Okul öncesi dönem ile başlayan okuma serüveni çocuk için, görselleri kendine göre yorumlama, hikâyeleştirme süreci ile devam ederken; ilkokul çağıyla birlikte yazı da bu süreçte etkin bir rol oynamaya başlar. Çocuk, sözcükleri seslendirmeye ve anlamlarını çözmeye başladığından beri okuma eylemine karşı yeni bir merak içerisinde olmakta ve daha çok okumaya yönelmektedir.

“Ne güzel bir şeker portakalı fidanıymış bu! Hem bak, dikenini de yok. Pek de kişilik sahibiymiş, şeker portakalı olduğu ta uzaktan belli. Ben senin boyunda olsaydım başka şey istemezdim.”

“Ama ben büyük bir ağaç istiyordum.”

“İyi düşün, Zezé. Henüz gencecik bir fidan bu. Bir gün koca bir ağaca dönüşecek. Seninle beraber büyüyecek. İki kardeş gibi iyi anlaşacaksınız. Dalını gördün mü? Bir tanecik dalı olsa da sanki özellikle senin binmen için hazırlanmış bir ata benziyor.”

Görsel 11. Tırnaksız Yazı Tipi Örneği¹¹

Kitaplarda bulunan yazılar bir ifade aracı olarak görseller kadar etkin ve önemli bir yere

¹¹ Şeker Portakalı, Jose Mauro De Vasconcelos, 2000/ Yazı Tipi: Montserrat/Medium.

sahiptir. Bu nedenle oluşturulan yazının da nitelikli olması gerekmektedir. Dolayısıyla çocuk kitaplarında yer alan yazıların, çocuğun yaşı göz önüne alınarak; büyük küçük boyutlarda, sade, anlaşılır ve tırnaksız yazı tipinin kullanılarak oluşturulması gereklidir (Bkz. Görsel 11). “Arial, Helvedika Neue, Myriad Pro, Rolphie, Avenir, Sense Medium, Aleante Sans Bold, Helios Antique Semi Bold, Br Omega Medium, Konyon Narrow Medium ya da Candara gibi tırnaksız yazı karakterlerinin çocuk kitapları için uygun olabileceği söylenebilmektedir” (Erdal, 2023). Yaş gruplarına özel font ve karakter seçimi bulunmamakla birlikte yazı puntosu seçimi yaş gruplarına göre seçilmelidir. Bunlar okulöncesi için 24, 22, 20 okuma çağındaki çocuklar için 18, 16, 14 puntodur (Aydın & Uzun, 2020).

“Ne güzel bir şeker portakalı fidanıymış bu! Hem bak, dike-
ni de yok. Pek de kişilik sahibiymiş, şeker portakalı oldu-
ğu ta uzaktan belli. Ben senin boyunda olsaydım baş-
ka şey istemezdim.”
“Ama ben büyük bir ağaç istiyordum.”
“İyi düşün, Zezé. Henüz gencecik bir fidan bu. Bir gün ko-
ca bir ağaca dönüşecek. Seninle beraber büyüyecek. İki kar-
deş gibi iyi anlaşacaksınız. Dalını gördün mü? Bir tanecik da-
lı olsa da sanki özellikle senin binmen için hazırlanmış bir ata
benziyor.”

Görsel 12. Tırnaklı Yazı Tipi Örneği¹²

Ayrıca okuma hızını düşürmeyecek, hece çizgilerinin sıklıkla kullanılmadığı, cümlelerin sayfa sonunda bitirilmeden yeni sayfaya eklenmediği nitelikleri barındırmalıdır (Bkz. Görsel 12).

2.4.7. Sayfa Düzenlemesi (Mizanpaj)

Çocuk kitaplarında sayfa düzenini sağlayan bileşenler, çocuğun kitaba yönelik tutumunu belirlemede önemli bir ölçüttür. Çünkü sayfa düzeninin işlevine uygun oluşturulması, çocukta görsel ve işitsel algılamayı bütünleştirici bir yapıya dönüştürmektedir. Dolayısıyla resmin metinle uyumu, sayfa kenarlarındaki boşluklar ve bu öğelerin diğer sayfalarla yarattığı orantısal uyumluluk sayfa düzenlemesinin bileşenleri arasında yerini

¹²Şeker Portakalı, Jose Mauro De Vasconcelos,2000

alır. İllüstrasyonlu çocuk kitaplarında sayfa düzeni oluştururken; resim ile yazıların birbirine karışmayacak şekilde düzenli ve uyum içerisinde sayfaya yerleştirilmesine dikkat edilmelidir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmalı, yazılar tek sütun halinde yazılmalıdır (Karatay, 2011). Bu durum çocuk için okuma kolaylığı sağlayacağından, kitap okuma alışkanlığını da edinmiş olacaktır. Bununla birlikte bu tür kitaplarda kullanılan resimler, metinde verilen olay örgüsü ile uyum içerisinde ilerlemelidir. Bu durum çocukların görsel olarak algılayabilmesi açısından da etkilidir. Sayfa düzeninde kullanılan resim ve metne ayrılan bölüm oranı, çocuğun yaşına göre değişir. Örneğin okul öncesi yaş grubu için hazırlanan bir kitapta sayfanın büyük bir kısmı resimlere ayrılırken daha ileri yaş gruplarında, $\frac{3}{4}$ 'ü resim, $\frac{1}{4}$ 'i yazıya ayrılır (Ersoy&Bayraktar, 2015). Bu sayede çocuk, resimleri daha ayrıntılı ve rahat inceler.

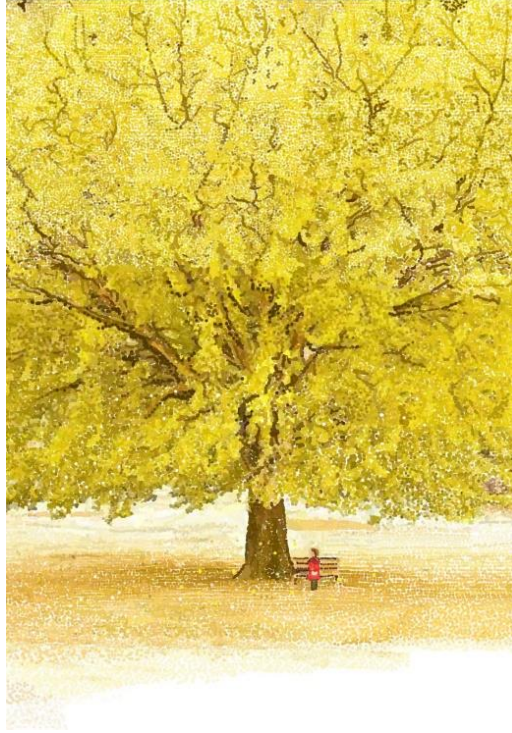
2.4.8. İllüstrasyon (Resimleme)

Çocuk kitapla olan bağını resimler aracılığıyla kurar ve resimler yoluyla kitabı anlamlandırır. Dolayısıyla illüstrasyonlu çocuk kitapları çocuğun okulöncesi dönemden başlayarak okuma alışkanlığı edinmesine karşılık büyük bir etkendir. Bu tür kitaplarda kullanılan illüstrasyonlar, görüneni aktarmaktan öteye geçerek metnin anlaşılabilirliğini artırma ve bilgiyi ifade etme gibi nitelikleri sağlamaktadır. Tıpkı metinler gibi sözlü ifadelerin tümünü görsel yolla aktarabilmektedir. İllüstrasyonlar, çocuğun hayalinde tamamlayacağı noktalardan oluşmakla birlikte biçimsel olarak da nitelikli bir şekilde oluşturulmalıdır. Çocukları, sanata ve resim yapmaya, bu görseller teşvik etmelidir (Karatay, 2011). Ayrıca bu görseller çocuğun yorum yapabilmesi, resim üzerinde düşünüp tanımlayabilmesi açısından yaratıcılığını geliştirici niteliklere sahip olmaktadır. Bununla illüstrasyonlar, çocuk kitaplarında sıklıkla kullanılmaktadır. Özellikle okuma yazma bilmeyen okulöncesi çocuklar için hazırlanan kitaplarda kullanımına sıklıkla rastlanır. Çünkü bu yaş grubundaki çocuklar yazıdan daha çok resimlere ilgi duymaktadır. Çocuk bu resimlere bakarak, bazen kendine göre yorumlama yapabilmekte, hayal gücünün sınırlarını zorlayabilmektedir. Çocuk kitaplarında yer alan bu illüstrasyonların, metni tamamlama ve açıklama gibi temel işlevleri vardır.

Görsel 13. Çiçek İllüstrasyonu¹³

Metni açıklamaya yönelik hazırlanan illüstrasyonlarda, okuma yazma bilmeyen ya da öğrenme aşamasında olan bir çocuk için anlatımı somutlaştırmakta, öğrenme sürecini hızlandırmaktır (Bkz. Görsel 13).

Görsel 14. Sonbahar İllüstrasyonu¹⁴

Metnin yazılarıyla, sözcüklerle anlatılamadığı yerlerde illüstrasyonlar, metni tamamlayıcı hale getirir daha anlaşılır yapar. Örneğin sonbahar kavramını bilmeyen ve görmeyen bir

¹³ Rumeysa Yılmaz, Çiçek, İllüstrasyon, 2019

¹⁴ Rumeysa Yılmaz, Sonbahar , İllüstrasyon, 2020

çocuğa bunu yazıyla anlatmak, hayal etmesini sağlamak güçtür. Fakat anlatımın hemen yanında bulunan bir sonbahar görüntüsü, bu kavram hakkında çocuğun fikir sahibi olmasına yardımcı olur (Bkz. Görsel 14). Bununla birlikte illüstrasyonlu çocuk kitaplarının sıradanlaşmış, özensiz, tekdüze, aynı sonuca varan ve hayal gücünü kısıtlayıcı çizimler ile oluşturulmaması gereklidir. Bu tür kitaplar için tasarlanan illüstrasyonlar yalnızca kitap sayfalarını doldurma amacı ile yapılmamalıdır. Örneğin kutuyu kutu olarak gören bir bakış açısına kutudan bir karakter tasarlamak, sıradan bir kutuya bir hikâye katmak, onu kutu dışında farklı kalıplarla da bağdaştırabildiğini görmek; çocuğun bakış açısını geliştirir ve değiştirir. Dolayısıyla çocuk kitaplarında kullanılan bu illüstrasyonlar çocuğun yaşına uygun olmakla birlikte özgün tasarımlar oluşturularak hazırlanmalıdır. Çünkü çocukların sanatsal gelişimlerine uygun olmayan görselleri içeren kitaplar, çocukların ilgi, merak, ve yaratıcılık düzeylerini olumsuz yönde etkiler.

2.5. İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının İç Yapı Özellikleri

Yazar ve çizerin aktarmak istediği duygu ve düşüncelerin; dilsel ve görsel ifadelerle oluşturduğu bütünün adına iç yapı (içerik) denmektedir. Tema, konu, dil, kahramanlar, ortam gibi ögeler içeriği oluşturmaktadır. Çocuk kitaplarını genel olarak içerik bakımından değerlendirirken, çocuğun düşünceleri ve hayal dünyasını geliştiren, okumaya yönlendiren, merak duygusunu harekete geçiren bilgi ve deneyim katan, öğretici olma gibi nitelikler göz önüne alınır (Karatay, 2011). Bu ölçütlerin sağlanabilmesi için ise çocuğun mutlaka yaş düzeyi dikkate alınmalıdır. Ayrıca bu ölçütlerle ilerleyen iç ve dış yapıların birbirleriyle uyumluluk ve bütünlük sağlaması iki yapıyı da etkilemektedir. Dolayısıyla içeriğin kuvvetli olması, dış yapının da özenli ve özgün bir şekilde olmasına etki eder. Bu da iç yapı özelliklerinin dikkatle, çocuğun yaşına uygun, değerlendirme nitelikleriyle ilerleyen ölçütlerle hazırlanması mümkündür. Çünkü bu ölçüt ve yapıların bir bütünlük içinde ilerlemesi, kitabın anlaşılabilirlik ve okunabilirliğini artıran önemli değişkenlerdir.

2.5.1. Tema

Tema, yazar ve çizerin ele aldığı konu ile çocuğa aktarmak istediği duygu ve düşünceleri kapsamaktadır. Çocukta uyarılmak istenen duygu ve düşünceler; anlam karmaşalarından uzak, açık, kesin ve yalın olmalıdır. Kitap bütün çocuklarda ortak bir sonuca ulaşma

noktasında aynı fikri vermelidir. Çocuğun düzeyine uygun ve anlaşılır bir şekilde hazırlanan kitaplarda çocuk, anlatılmak isteneni kolaylıkla anlayabilecektir. Eğer yazar kitabın içerisinde anlatılmak isteneni çocuğa kendisi verirse çocuk, özgüven ve problem çözme yetilerinde sorunlar ile karşılaşacaktır. Bu noktada yazarın anlatmak istediğine çocuğun ulaşmasını sağlaması, çocuğun yaratıcılığını geliştiren ve olumlu davranışlar kazanmasını sağlayan, bakış açısını genişletecek temaları ele alması çocuğun gelişimi üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

2.5.2. Konu

Konu temadan farklı olarak yazarın üzerinde durduğu özel ve somut nitelikleri barındırdan kişi, yer vb. unsurları işlemektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde konu: (*“Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje”*) olarak açıklanmaktadır (TDK, 2023). Bir edebiyat eserinde ise düşünce, durum, olay bütünü ve kurgusunu kapsamaktadır. Konu seçimi çocuk kitaplarında en az tema kadar önemli bir yere sahip olmakla birlikte çocuğun yaşına uygun olarak hazırlanmalıdır. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulmayan bir kitap, çocuğun kitaba karşı tutumunu olumsuz yönde etkileyecektir. Çocuk kitaplarında konu; çocuğun ulaşması istenen teknik bilgilerden ziyade, onun ruhunu besleyecek ve yaratıcılığını geliştirecek özelliklere sahiptir. Ayrıca konu gereksiz ayrıntılardan uzak bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bununla birlikte çocuklar belli yaşlarda belli konulara ilgi duymaktadır. Bu nedenle çocuğa yönelik kitap hazırlanırken “çocuğa görelilik” ilkesiyle, çocuğun ilgi alanına giren konuların yer almasına dikkat edilmelidir. (*“Çocuk kitaplarında konu orijinal olmalı, klasik ve tahmin edilebilenin dışında olmalıdır. Çünkü çocuklar, arasında en çok sevilen kitaplar, konusu iyi olanlar değil en çok akıllarında kalanlardır.”*) (Karatay, 2011).

2.5.3. Dil ve Anlatım

Kitaplarda niteliği belirleyen faktörlerden biri de kullanılan dildir. Yazar tarafından oluşturulan metinlerde; her kelime, cümle ve paragraf dikkatle ele alınmalı, anlatım bakımından sade ve anlaşılır düzeyde olmalıdır. Bu tür kitaplarda canlı, hareket içeren, olay ve kısa konuşmalar çocuk için ilgi çekici özelliklerdendir. Bir durumu uzun uzadıya anlatmak yerine net ve anlaşılır sözcükler kullanarak bir bütünlük içinde çocuğa sunmak daha doğru olur. Çocuk için hazırlanan kitaplardaki dil, çocuğun yakından tanıdığı, işittiği ve konuştuğu dil ile benzer olmalıdır. Yani çocuğun duymadığı, tanımlayamadığı

sözcükler metin içinde kullanılırken, çocuğun genel akışa ve anlama yabancı olmasına neden olmamalıdır. Yazar, çocuğun duymadığı bu sözcükleri metin içinde tanımlamasına yardımcı olacak araçlar ile çocuğun bilgi dağarcığına sunmalıdır. Dolayısıyla çocuklar için hazırlanan bu kitaplar sayesinde çocukların dil becerileri önemli ölçüde gelişme katmaktadır.

2.5.4. Kahramanlar

Edebi eserlerde karakter, başından geçen olayların içinde bulunan en önemli unsurdur. Bu eserlerde kahraman, hareketin, aksiyonun ya da eylemin nedenidir. Çocuklar için hazırlanmış bu tür kitaplarda karakterler, çocukların hayal gücünü geliştiren nitelikler ile sunulur. Çünkü çocuklar okudukları, dinledikleri ya da izledikleri olay örgüsünde genellikle kahramanlarla özdeşim kurar onları taklit ederler. Çocuklar için rol model olabilme potansiyeline sahip karakter ve kahramanlar, bu nedenle çocuğa olumlu yönde katkı sağlayacak nitelikler ile oluşturulmalıdır.

2.5.5. Ortam

Ortam; çocuk kitaplarında olayın, kurgunun nerede ve ne zaman gerçekleşeceğine dair bilgi vermektedir. Tıpkı diğer ölçütler gibi olayın gerçekleştiği ortam da çocuğun ilgisini kitaba yönlendirmektedir. Ayrıca olay örgüsü içerisinde akıcılığı ve sürükleyiciliği sağlaması bakımından önemlidir. Hem gerçekte var olan, somut özellikte; hem de hiç varolmayan, soyut özelliklere sahip olabilmektedir.

2.6. Çocuğun Sanatsal Gelişiminde İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının Önemi

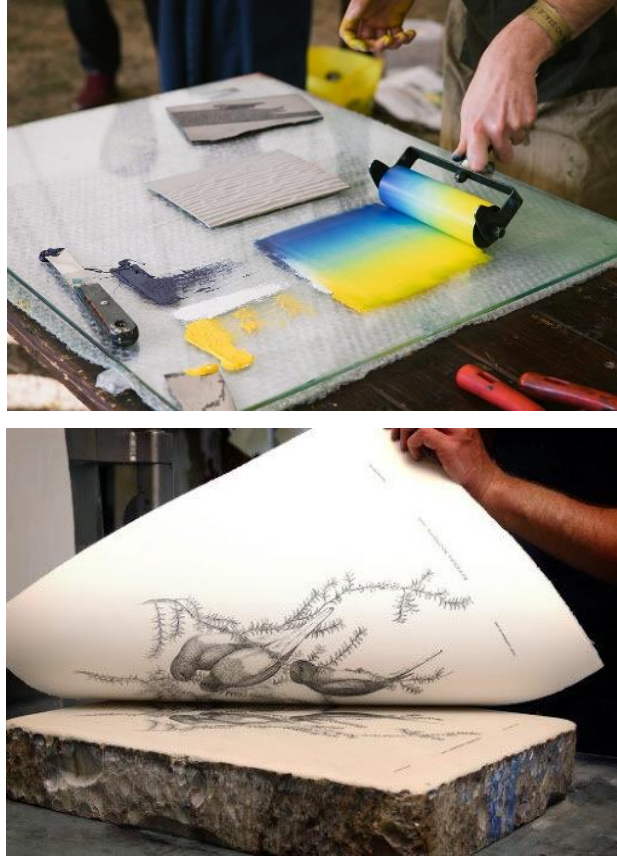
Çocuk kendini ifade edebilmek için görsel veya dilsel pek çok ifade yöntemi kullanır. Bu ifade biçimleri birbirlerinden çok farklı ve bağımsız gibi görülsede çocuklar kendilerini ifade edebilmek için sık sık bu yola başvurur. Çocukların kendilerini ifade etme güçleri arttıkça, iletişim becerileri de orantısal olarak yükselir. Dolayısıyla çocuklar, kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri, iletişim becerileri ve hayal güçlerini geliştirebilmeleri için nitelikli uyanlarla karşılaşmalıdırlar. Nitelikli birer araç olan illüstrasyonlu çocuk kitapları, bu görevi üstlenerek çocuğun dil gelişimine önemli katkılar sağlar. Aynı zamanda çocukların okuma, anlama, iletişim kurma, yorumlama ve tasavvur etme becerilerinin gelişiminde de illüstrasyonlu çocuk kitaplarının büyük etkisi vardır. Bu kitaplar için özel tasarlanan nitelikli görseller ise çocuklarda sanat estetiğinin oluşmasını,

onların sanata ilgi duymasını ve bu alandaki becerilerini geliştirmelerini de sağlar. Aynı zamanda çocuğu sanatla tanıştırmak için en nitelikli yollardan biri de illüstrasyonlu çocuk kitapları olmaktadır. Erken çocukluk döneminde okunan illüstrasyonlu çocuk kitaplarının çocukların sanatsal gelişiminde önemli etkilere yol açtığı görülmektedir.

2.7. İllüstrasyon Teknikleri

İllüstrasyon, kullanılmaya başladığından bu yana teknolojinin de etkisiyle zamanla değişim ve gelişim göstererek çeşitli yöntem ve tekniklerle oluşturulmuştur. Günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle pek çok teknikle uygulanan illüstrasyon; karakalem, kuru boya, sulu boya, guaj, akrilik, pastel, kolaj, püskürtme, lavi ve dijital çizim gibi tekniklerin yanı sıra özgün baskı teknikleri ile de uygulanmaktadır. Bu tekniklerin her biri illüstrasyon tasarımıyla özleşerek yeni bir etki oluşturmaktadır.

2.7.1. Özgün Baskı Yöntemi

Görsel 15. Özgün Baskı Yöntemi Uygulamasına Ait Fotoğraflar

Özgün baskı yöntemi, tasarımı bir yüzeye doğrudan uygulamaktan ziyade bir yüzeyden diğerine birçok kez ya da tek seferde baskı makinesi ya da el ile aktarmayla gerçekleşen sanatsal bir üretim tekniğidir (Bkz. Görsel 15). Özgün baskı yöntemi ister az sayıda ister çok sayıda üretilme amaçları taşıyın, bir sanatçının sanatını daha erişilebilir hale getiren özelliklere sahip olmasıyla değerlendirilir (Balamber, 2020). Çeşitli tekniklerle uygulanabilmekle beraber geleneksel olarak; yüksek baskı, çukur baskı, taş baskı ve elek baskı tekniklerini kapsamaktadır.

2.7.2. Özgün Baskı Yöntemi Olarak Monobaskı

Görsel 16. Monobaskı Çalışma Örneği¹⁵

“Monobaskı tek basılı resim anlamına gelmektedir. “Baskı resimcinin pentürü” ya da “Ressamca Baskı” anlamlarına da gelmektedirler.” (Doksanoğlu, 2020). Baskı yüzeyine aktarılan görüntünün, sadece tek seferde oluşturulabilen etkisinden dolayı bu tür baskılara monobaskı denmektedir (Bkz. Görsel 16). Bu baskı tekniği hazırlanırken, oluşturulacak kalıp tek bir kez basılabilecek şekilde tasarlandığı için tekrarlanması mümkün olmayan baskıları meydana gelir. Çok çeşitli malzemelerin kullanıldığı bir teknik olan monobaskı; plastik, metal, ahşap, cam levhalar ve çeşitli dokuya sahip, doku yaratılabilecek pek çok malzeme ile oluşturulmaya elverişlidir. Tasarımı oluşturan malzemeler önceden planlı hazırlanmalı, bu malzemelerin oluşturduğu tesadüfi aşamaların etkisinden faydalanılarak ilerlemesi sağlanmalıdır. Baskıyı oluşturan bu malzemelerin özelliklerine, basma

¹⁵ Tezcan Bahar, Mono Print, 2022, kişisel arşiv.

biçimine göre artı ve eksi yanları bulunmaktadır. Bu durumu baskı öncesi veya baskı aşamasında değerlendirmek gerekir. Monobaskı tekniği; eksiltme, ekleme yöntemlerini de içerir. Bu yöntemler ayrı kullanıldığı gibi birlikte de kullanılabilir. Eklemeli yöntem, malzemelerin kalıbın üzerine direkt uygulanmasıyla oluşturulurken eksiltme yöntemi koyu alanda silme ile gerçekleşmektedir.

Görsel 17. Giovanni Benedetto Castiglione'ye Ait Monobaskı Eser¹⁶

Monobaskıya ait kökenin nereden geldiği bilinmemekle birlikte, bilinen en eski monobaskılar Giovanni Benedetto Castiglione ve Rembrandt van Rijn'e aittir. Adam Bartsch¹⁷, 17. yüzyılda Benedetto Castiglione'un kullandığı monobaskı yöntemi ile ilgili; cilalanmış bakır üzerine kalın yağlıboya katmanını sürdükten sonra ışık ve renk ton etkisi verecek şekilde sildiğini ve geleneksel bir yöntemle kağıda aktardığını belirtir (Akt. Balamber, 2020) (Bkz.Görsel 17).

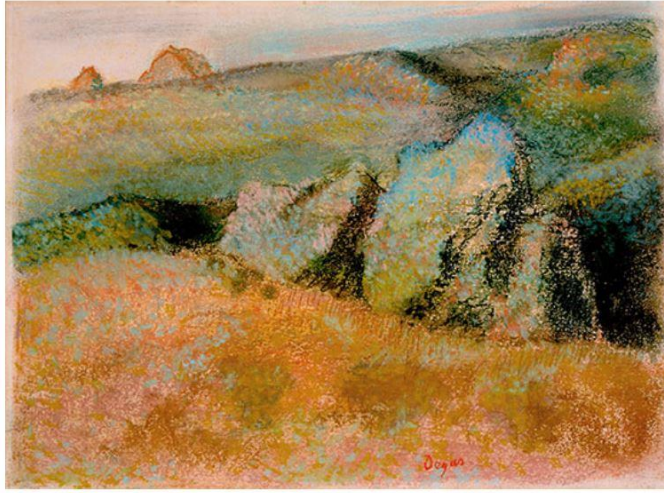
¹⁶ Giovanni Benedetto Castiglione, Golyat'ın Kafasını Tutan Davut, 1655 dolayları, kâğıt üzerine kahverengi yağlı boya ile monobaskı

¹⁷ Adam Von Bartsch (1757-1821) 17. yüzyılın önemli gravür tarihçisi ve baskiresim katalogcusu. <https://arthistorians.info/bartscha/>

Görsel 18. Edgar Degas'a Ait Monobaskı Eser¹⁸

Benedetto Castiglione gibi monobaskı tekniğini eserlerinde kullanan birçok sanatçı vardır. Bu sanatçılardan biri olan Edgar Degas, eserleri içinde monobaskı tekniğini nadir olarak kullansada bu tekniğe canlılık ve sanatsallık etkilerini katmıştır (Bkz.Görsel 18).

Görsel 19. Edgar Degas'a Ait Monobaskı Eser¹⁹

Degas baskı plakası üzerine, yaptığı yağlı boyayı silerek ve temizleyerek değiştirilebilme potansiyeline sahip çizgiler oluşturmuştur. Monobaskı tekniği ile oluşturduğu bazı eserlerinin üzerine pastel boya ile müdahale etmiştir. Ressamın monobaskıları üzerine

¹⁸ Edgar Degas, Üç Bale Dansçısı, 1878-80, kağıt üzerine monobaskı

¹⁹ Edgar Degas, Kayalarla Manzara, 1892, monobaskı üzerine pastel

pastel boyayla yaptığı müdahale nedeniyle eserlerini inceleyen çok az kişi bu eserlerin monobaskı tekniğiyle yapıldığını anlamaktadır (Bkz.Görsel 19).

2.8. Çocuk Kitabı İllüstrasyonlarında Özgün Baskı Yönteminin Kullanılması

Görsel 20. Özgün Baskı İle Oluşturulmuş Çocuk Kitabı Sayfası²⁰

İllüstrasyonlar çocuk kitaplarındaki metinlerde var olanı yansıtmamanın yanı sıra, tasarım ilkeleriyle oluşturulan biçimsel özellikleri ile de çocuğun yaratıcılığını ve hayal dünyasını destekleyici özelliklere sahiptir. Çünkü bir çocuk kitabı metinler olsun ya da olmasın nitelikli görsellere sahipse, çocuğun aklında ki belirli kavramları farklı bakış açısıyla görmesini sağlayarak düşünmeye ve meraklandırmaya itmektedir. Bu nedenle çocuğun yaratıcılığına etkisi olan bu biçimsel özelliklerin, çocuğun yaratıcılığını köreltmeyen, özgün tasarımlar ile oluşturulması gereklidir. (Bkz. Görsel 20). Çünkü bu biçimsel özelliklere sahip illüstrasyonların amacı, çocuklara görsel estetik değerleri kazandırmak, yaratıcılığın ortaya çıkmasına etki eden merak ve ilgi duygularını harekete geçirmektir. Bunun için çocuk kitaplarındaki bu görsellerin mutlak ve vazgeçilmez özelliği, onların estetik açıdan da başarılı ve özgün olarak oluşturulmalarıdır (Çer, 2018). Özgün baskı yöntemi, farklı formlarda görüntüler yaratarak çocuğun belleğini bu çizgiler sayesinde devindirmektedir. Çocuk, özgün baskıyla oluşturulmuş çocuk kitabı illüstrasyonları sayesinde farklı ve özgün öyküler oluşturabilir, alışılmışın dışında oluşturulmuş karakterler ile farklı bakış açısı kazanabilmektedir.

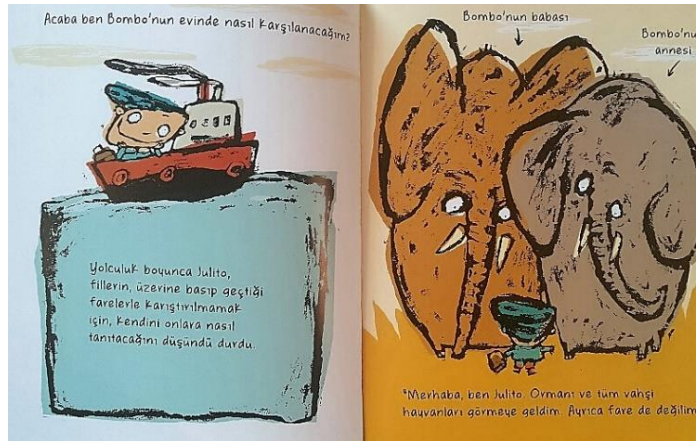
²⁰ “Samed Behrengi’ye ait “Küçük Kara Balık” (1968) isimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonu

2.8.1. Özgün Baskı Yöntemi Kullanılarak Oluşturulan Çocuk Kitabı İllüstrasyon Örnekleri

Görsel 21. "Dev Havuç" isimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonları

Gökçe İrten'e ait "Dev Havuç" (2017) isimli kitap illüstrasyonları özgün baskı tekniği ile yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur. Hikâye illüstrasyonlarının özgün baskı tekniğiyle oluşturulması sayesinde sade ve anlaşılır bir anlatım elde edilmiştir (Bkz. Görsel 21).

Görsel 22. "Kültür Alışverişi" İsimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonları

Marisol Misenta'ya ait ödüllü "Kültür Alışverişi" (2016), adlı çocuk kitabı illüstrasyonları özgün baskı yöntemleri kullanılarak yazarın kendisi tarafından oluşturulmuştur (Bkz. Görsel 22). Marisol Misenta bir röportajında kitaplarında

kullandığı illüstrasyonların çoğunu eliyle yani dijital tekniği kullanmadan yaptığını, bilgisayarı sadece bazı eskizleri kesmek ve temizlemek için kullandığını ifade etmektedir (Marisol, Misenta, Röportaj, 2018).

Görsel 23. "Zor Balık" İsimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonları

"Zor Balık" (2020) Büşra Tarçalır Erol'un yazdığı illüstrasyonlu bir çocuk kitabıdır. Kitabın illüstrasyonları çizer Uğur Altun tarafından monobaskı tekniği kullanılarak oluşturulmuştur. (Bkz. Görsel 23).

Görsel 24. “Küçük Kara Balık” isimli Çocuk Kitabı İllüstrasyonları

Orijinal çizimleri Samed Behrengi’ye ait “Küçük Kara Balık” adlı çocuk kitabı çok sayıda çevirisi yayınlanmış ve farklı illüstrasyonlara sahip bir çocuk kitabıdır. Orijinal kitabın içeriğindeki illüstrasyonlarda özgün baskı tekniği kullanılmış ve ilk olarak 1968 yılında yayımlanmıştır (Bkz. Görsel 24).

2.9. Üslup

Üslup TDK (2024)'ye göre ‘‘Sanatçının görüş, duyuş ve anlayışındaki kendine özgü anlatış biçimi; biçem, hava, stil’’ anlamlarına gelmektedir. Üslup; bir sanat eseri incelendiğinde ilk bakışta görünen, hatta sanatçının kimliğini ifade eden, kimin yaptığına dair çıkarımları bize gösteren bir dildir. Bu dil, sanatçının eseri yapış, işleyiş biçimini gözler önüne sermektedir. Sanatçı bunu eserlerinde uygularken kendine özel bir yola başvurur. Bu dili, yani üslubu belirleyen ise sanatçının yaşam şekli ve hayata bakış açısıdır. (*‘İster bu çeşitten bir toplumsal belgeciliğin, ister duvar yüzeylerinde dans, eğlence, ziyafet gibi temaların ağır bastığı şartlarda, toplumların hayatı, çevreyi görüş ve kavrayış tarzları resim üsluplarının oluşumunda rol oynar.’*) (Tansuğ, 1988). Sanatçıların sanatlarını ifade ediş şekillerinde, kendi yaşam biçimlerinin izlerine rastlanır, sanat onlara kendilerini ortaya koyabilecek imkanları verir. Bir sanatçının eserlerinde kullandığı renk, boyut, hareket, sembol, doku, mekan, konu, kişi, vb. görünen ve görünmeyen her şey, onun kendini (duygularını, hayal gücünü, kimliğini) ve üslubunu yansıtmaktadır.

Görsel 25. Eugene Delacroix'ya Ait Pieta²¹ Adlı Eser

²¹ Eugene Delacroix (1798-1863), Pieta, 1850, 35x27 cm, National Museum, Oslo

Görsel 26. Vincent Van Gogh'a Ait *Pieta*²² Adlı Eser

Oluşturulan bu üslubun sanata yansımadaki çözümlenmeleri çoğu zaman zordur, hatta bu biçemlerin her çağda yeni yorumlar kazandığı bile görülmektedir. Bununla birlikte sanatçıların kendilerinden önceki eserlerden ilham aldıkları, etkilendikleri ve kendilerine göre yeni üslup geliştirdikleri açıkça görülebilmektedir. Çoğu sanatçının ilk eserlerinde kendinden önceki sanatçı, sanat akımı ve sanat eseri gibi unsurlardan faydalandığı bilinmektedir (Bkz. Görsel 25) (Bkz. Görsel 26). Örneğin Vincent Van Gogh'un çoğunlukla Jean François Millet'ten esinlenerek eserler ürettiği bilinmektedir (Bkz. Görsel 27) (Bkz. Görsel 28) (Bkz. Görsel 29).

²² Vincent Van Gogh (1853-1890) *Pieta* (After Delacroix), 1889, 73x60.5 cm, Van Gogh Museum, Amsterdam

Görsel 27. Millet, Çoban, 1875/ Vincent Van Gogh, Çoban, 1889

Görsel 28. Millet, Tohum Serpen Adam, 1850 / Van Gogh, Tohum Serpen Adam 1890

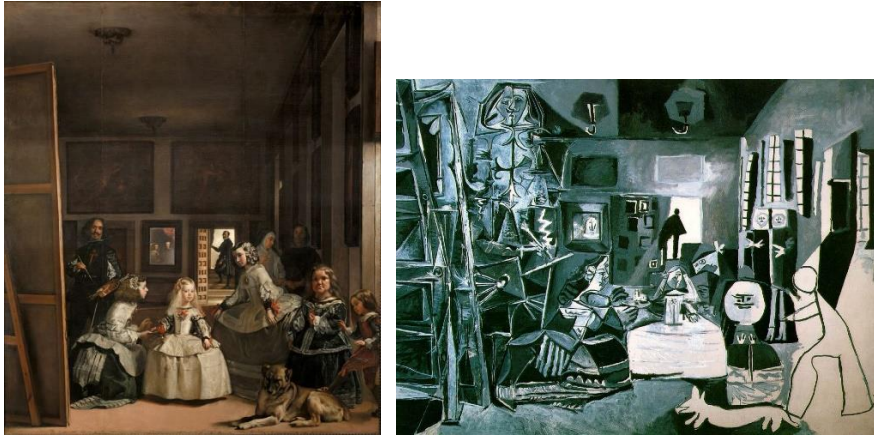

Görsel 29. Millet, Tohum Serpen Adam, 1865 / Van Gogh, Tohum Serpen Adam 1888

Görsel 30. Diego Velazquez, Papa Innocent X'in Portresi, 1650 / Francis Bacon, Velázquez' in Papa Innocent X'in Portresi'nden Sonra Çalışma, 1953

Francis Bacon²³, Velazquez²⁴'e ait "Papa X Innocentius'un portresi" adlı eserden faydalanmıştır. (Bkz.Görsel 30).

Görsel 31. Diego Velazquez Nedimeler, 1656, Pablo Picasso Nedimeler, 1957

²³ İrlandalı Ekspresyonist Ressam Francis Bacon (1909- 1992) yapıtlarının çoğunun konusu insan figürünün ve çevresinin uğrayabileceği plastik biçimsizleşmelerdir. Bu yapıtlar, parlak renklerin ansızın aydınlattığı mat renklerle işlenmiştir.<https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-b/bacon-francis/francis-bacon-biyografi/>

²⁴ Diego Velazquez (1599-1660) İspanyol Barok ressamdır. Resimlerinde ışık ve gölgeyi ustalıkla kullanmıştır.<https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-v/velazquez/diego-velazquez-1599-1660/>

Picasso, Velazquez'e ait "Nedimeler" adlı eserden faydalanmıştır (Bkz.Görsel 31). İncelenen eserlerde aynı betimlemelerin yapıldığı fakat her sanatçının kendine özgü biçimler ile eserlerini oluşturdukları görülmektedir. Sanatçılar kendi eserlerini oluştururken kendinden önceki yapıtları gözlemlemiş, bunlardan esinlenmiş bununla birlikte kendi biçimsel üslubunu ortaya koymuşlardır. Buradaki önemli unsur kendi üslubunun ve anlatış biçiminin varlığıdır. İncelenen eserlerde her ne kadar birbirinden esinlenme ve benzerlik görülse de konuyu biçimsel olarak işleyiş farkı, eserleri birbirinden ayırarak kendine özgülük katmaktadır.

Ernst Fischer'in, ("Özün konu ya da temadan daha fazla bir şey olduğunu, konu seçiminin önemli olmakla birlikte bir sanat yapıtının özünü belirleyen etkenin işlenen şey değil de, onun nasıl işlendiği.") olduğu yönündeki sözleri de üslubun önemini vurgulamaktadır (Fischer, 1990, s.124). Sanatçılar sadece farklı konuları ele alıp, aynı üslupla eserlerini oluşturamazlar. Dolayısıyla aynı konuları işlediklerinde dahi çok farklı sonuçlar yaratmayı başarırlar. Bu durumun aksi olsaydı, ne birbirinden esinlenen sanatçılar, ne eserleri ne de sanat akımlarının oluşması mümkün olurdu. Bu noktada üslup; eserleri, akımları ve sanatçıları birbirinden ayırt etmede ve özlük ve biriciklik anlamlarını oluşturmada önemli bir araçtır.

2.9.1. Çocuğun Sanatsal Gelişiminde Sanatçı Üsluplarının Yeri

Çocuklar, onlara bir şey söylenmesinden daha çok gösterilmesinden faydalanırlar (Demir, 2019). Dolayısıyla etkileşim aldığı; kişi, karakter, meslek ya da figür gibi etkenler çocuğun rol model almasında önemli bir yere sahiptir. Rol model olma her şeyden önce çocuğun yaratıcılığını geliştirmenin en etkili yollarından biridir. Öyle ki çocuklara rol model olacak bu kişiler de yaratıcı olmalıdırlar. Sanatla uğraşan, yaratıcılıkları sayesinde sanat eserleri üreten ünlü isimler ve eserleri yaratıcılık davranışının gelişmesinde etkili bir yere sahiptir. Çünkü sanatçı sanatı ve eserleriyle, sadece biçimsel bir takım özellikler yansıtmamakta, izleyicinin düşünce tarzında da değişim ve gelişimlere neden olmaktadır. Theo'ya Mektuplar adlı kitapta yer alan bir mektubunda Van Gogh şöyle söyler:

Kutsal Kitap'tan Fransız Devrimi tarihine ve Odysseia'dan Dickens'in, Michelet'nin kitaplarına kadar, her çağda yaşamış belli kişileri inceleyerek, bu tipi gerçekleştiremezler mi kendinde? Ayrıca Rembrandtgibi adamların

eserlerinden bir şeyler öğrenemez mi? Breton'un "Yabani Otlar'ı", de Greux'un "Benedicite'si, Groux'nun "Askere Alınan Adam'ı", Dupre'nin "Koca Meşe Ağaçları" yahut da Michel'in değirmenleri ve kum ovaları gibi eserlerden faydalanamaz mı?" (Anonim, 2021). Bu sözlerden de anlaşılacağı gibi; sanatçının oluşturduğu sanat ve sanat eserinden beslenmek, ondan etkilenmek ve bu etkenleri rol model olarak yaratıcılığı geliştirmek mümkündür. Örneğin Yunan heykeltıraş Miron'un M.Ö. 450'de yaptığı Diskobolos (*Disk Atıcı*) adlı heykeli öyle etkileyicidir ki çağın atletleri onu örnek olarak Yunan tarzı disk atmayı öğrenmeye çalışmışlardır. Ayrıca birçok sanatçı, sanatçı üslubu ve sanat akımı birbirinden etkilenecek şekilde gelişim ve değişim göstermiştir. "Çünkü sanata ait biçimler, başka sanat ve biçimlerden meydana gelmektedir" (Tansuğ, 1988).

Görsel 32. Millet, Koyun Kırmaca, 1852/ Vincent Van Gogh Koyun Kırmaca, 1889

Resim dünyasına bakıldığında klasik bağlamda ilk olarak akla Rönesans dönemi sanatçıları, İtalyan, Fransız ve Alman ustaları gelir. Bugün bile zamanın en iyi eserleri ve bunları yaratan sanatçılar incelendiğinde, hemen hepsinin ilk olarak klasik eserlerden

ilham aldığı, daha sonraları ise bu klasiklerden beslenerek kendi imzalarını taşıyan yeni eserler ürettikleri görülür. Örneğin Van Gogh, 1880 yılında kardeşi Theo'ya yazdığı bir mektupta ("*Millet'ten*²⁵ *esinlenerek büyük desenler hazırlamaktayım. İnsan yüzünün çizgilerini Millet, Breton, Brion, ya da Broughton gibi ustaların eserlerini inceleyerek öğrenmek istiyorum*") diyerek, klasiklerden esinlendiğini belirtmiştir (Anonim, 2021) (Bkz. Görsel 32.).

2.9.2. Çocuk Kitaplarında Sanatçı Üsluplarının Kullanılması

Erken çocukluk döneminde okunmaya başlanan illüstrasyonlu çocuk kitapları, çocukların gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Sanat ve sanatçıları konu alan illüstrasyonlu çocuk kitapları ise bu olumlu etkiyi artırabilmektedir (Akhun, 2012). Çocuk kitapları, yaratıcı düşünmeyi temsil eden ve yaratıcılıkları sayesinde sanat eserleri üreterek insanlığa hizmet eden ünlü isimlerin biyografilerini çocuğun kavrayabileceği bir dille aktarırlar. İllüstrasyonlarla desteklenmiş bu biyografik hikâyelerin kahramanları olan yaratıcı sanatçılar da çocuklara rol model olma işlevini yerine getirirler. Bu bakımdan çocukların, doğrudan yaratıcı düşünmeyi içeren, yaratıcı düşünmeye esin kaynağı olan, yaratıcılığa yönlendiren, hayata farklı gözlerle bakabilmeye, esnek ve çoğul düşünmeye iten sanatçı üslubuyla hazırlanmış çocuk edebiyatı ürünleriyle, çocukluklarının ilk dönemlerinden itibaren buluşmaları önemlidir.

Günümüzün önemli kavramlarından biri olan yaratıcı düşünmenin gelişmesinde etkisi olan illüstrasyonların, sanat ve estetiğe ilişkin ilgi ve becerilerin geliştirilmesi için de önemli olduğu bilinmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2011). İllüstrasyonların yoğun kullanıldığı çocuk kitapları, görsel ifade güçleri bağlamında, metinlerin ağırlıkta olduğu çocuk kitaplarına göre çok daha fazla sorumluluk üstlenirler (Sever, 2003). Çünkü hayal gücünü harekete geçiren görsel öğeler, çocukların yorum dünyasında çok çeşitli yansımalara sahiptirler.

Çocuk kitapları, yalnızca kurnaca eserlerin yaratıcılığa dayalı birer ürün olmasıyla değil, yaratıcı düşünmeyi temsil eden, yaratıcı düşünmeyle özdeşleşen, icat ettikleriyle, buluşlarıyla insanlığa hizmet eden ünlü isimlerin biyografileri, biyografik hikâyeleriyle

²⁵ Fransız Barbizon ekolü ressam Jean François Millet 1814'te Greville yakınlarındaki Gruchy'de doğdu. Millet, özellikle erken döneminde Vincent van Gogh için önemli bir ilham kaynağıydı. Ayrıca eserleri realizm akımının bir parçası olarak sınıflandırılır.

de model yaratıcılık işlevini yerine getirmektedir. Bu nedenle çocuk kitaplarında sanatçının ve üslubunun işlenmesi çocuğun rol model almasında da önemli bir etkidir. Sanat ve sanatçıyla ilgili illüstrasyonlar aynı zamanda; çocuklara kendi bakış açılarıyla sanat eserlerini değerlendirme ve yorumlama becerisi kazandırdıkları gibi, onları insanlık tarihinde bir yolculuğa da çıkarmaktadırlar. Bununla birlikte çocuk kitaplarında yer alan illüstrasyonlar çocuklar için model yaratıcılık bağlamında işlevsel bir alana karşılık gelirler.

Okul öncesi dönemden başlayarak sanatsal ve nitelikli kitaplar ile tanışan çocuklar, sanat öğrenimi sürecinde olumlu yönde etkilenmektedirler. Çocuklara sanatçıların hayat hikâyelerini illüstrasyonlarla anlatarak “gerçek yaşantılardan” gelen gerçek hayat dersleri verilir ve böylelikle çocukların çok yönlü gelişimlerine olanak tanınır. Ayrıca çocuk, sanatçı ve eserini tanımlama ve kendine göre yorumlamada illüstrasyonlu çocuk kitaplarını bir araç olarak kullanmaktadır. Sonuç olarak; sanatçı duyarlılığıyla yapılmış çocuk kitabı illüstrasyonları, erken çocukluk dönemiyle başlayan evrede, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede ve ayrıca sanatçı ve eserlerini yorumlamada da önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların nitelikleri incelenirken; sadece sanatsal yaratmada kullanılan görsel sanat elemanları (nokta, çizgi, leke, doku, renk, boşluk, ışık-gölge) ile bu elemanları düzenleme işlevi olan sanatsal düzenleme ilkeleri (denge, vurgu, hareket, ritim, değişiklik, dereceleme, oran orantı) ve estetik değerler göz önüne alınmaz. Bunların yanı sıra illüstrasyonların anlatımdaki işlevi, sanatçının üslubunu çocuğun kendi bakış açısından nasıl tanımladığı, yorumladığı da önemli olmaktadır. Çünkü kitaplar ve görsel sanatlar bir bakıma çocuğun kendi bakış açısını yansıtmaya fırsatını yakaladığı bir kendini ifade etme aracı olmaktadır. Bu bakımdan çocuk kitaplarında, sanatçı üsluplarını yansıtan illüstrasyonları kullanmak önemli bir konu olmaktadır.

2.9.3. Sanatçı Üslubuyla Hazırlanmış İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarının Kullanıldığı Alanlar

Çocuğun yaşına uygun olarak sanatçı duyarlılığı ile hazırlanan bu kitapların, çocuğun yaratıcılık, sanatsal gelişimi, zihinsel gelişimi ve birçok duyuşsal gelişimi üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Bu özellikleri ile bilinen kitaplar, elbette sanatın çocuk üzerinde etkisi olduğunu bilen bilinçli kişiler ve kurumlar tarafından çocuğa sunulmaktadır. Müze, sergi, internet sitesi, okul ve birçok sanat merkezinde sanatçıyı ve eserlerini tanıtan,

sevdiren, merak duygusu oluşturan bu çocuk kitaplarına rastlanır.

Görsel 33. Van Gogh Müzesi İnternet Sayfası

2.9.3.1. Müzeler

Örneğin Amsterdam Van Gogh Müzesine ait resmi internet sayfasında özellikle çocuklar için hazırlanan Van Gogh ile ilgili çocuk kitap ve hikâyeleri bulunmaktadır (Bkz. Görsel 33.). Bu tür kitaplar, müze ve sergi gibi alanlara gelmeden önce, çocuğun alan gezisi sırasında çocuk ile eser arasındaki etkileşimini desteklemekte ve sergi alanında çocukların daha kolay yönlendirilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda müze ve sergi gezisi sonrasında eserleri anlamlandırma sürecini de olumlu yönde etkilemektedir.

2.9.3.2. Eğitim

Özellikle çocuk için hikâyeleştirilmiş bu illüstrasyonlu kitaplar, sanat eğitiminin verildiği alanlarda çocuk için; sanatçı ve eserini tanıma, anlamlandırma, ön bilgi oluşturma konusunda son derece yardımcı kaynaklar olabilmektedir. Çocuğa tanıtılan sanatçı, sanat eseri ve sanat dalı bu kitaplar ile birlikte çocuğun sanatla bağlantılı öğrenme sürecini hızlandırmaktadır.

3. BULGULAR

Türkiye'de ve dünyada sanatçı üslubunu yansıtan çok sayıda basılı resimli çocuk kitabı örnekleri bulunmaktadır. Bu kitaplarda kullanılan sanatçı üslupları illüstrasyonlar aracılığıyla yeniden yorumlanırken, araştırmada özgün baskı yöntemiyle oluşturulan illüstrasyonlara rastlanmamıştır. Bu bölümde çocuklar için yayınlanmış olan kitap illüstrasyonlarının sanatçının üslubunu nasıl yansıttığına dair nitelikler incelenirken, bu kitapların hangi illüstrasyon tekniğiyle oluşturulduğu ve bu illüstrasyonların biçimsel olarak benzer özellikleri olup olmadığı da araştırılmıştır.

3.1. Kitap Seçim Süreci

4+ yaş grubu için yayınlanmış sanatçı üsluplarını yansıtan çocuk kitabı örnekleri: Anna Obiols'a ait "Arkadaşım Vincent", Laurence Anholt'a ait "Claude Monet ve Sihirli Bahçesi", Jan Greenberg ve Sandra Jordan'a ait "Action Jackson", Türkiye'de ise: Ayfer V. Artaç'a ait "İlham Perileri Van Gogh", Simla Sunay'a ait "Mavi'nin Mutluluğu" Feraye Turan Pir'e ait "Modern Türk Resminin Usta Fırçası Hüseyin Avni Lifij" gibi illüstrasyonlu çocuk kitapları örnek olarak ele alınmıştır. Bu kitaplar sadece "sanatçı ve üsluplarını konu edinme" niteliğine sahip oldukları için araştırma için rastgele seçilmişlerdir. Bu kitaplarda ele alınan kriterler ise şunlardır:

İllüstrasyonlar, sanatçının üslubunu oluşturan; renk, doku, teknik, form, mekan, tema, vb. unsurlarla birlikte üslubu yeniden yorumlama, farklı bakış açısıyla deneyimleme gibi kriterlere göre incelenmiştir.

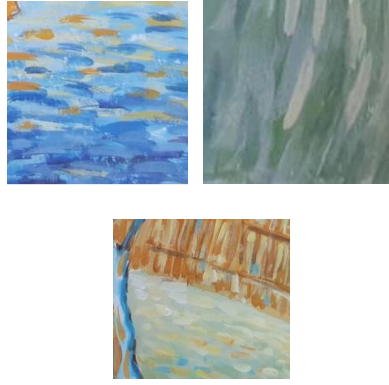
3.1.1. Görsel Sanatçı Üsluplarının Kullanıldığı Çocuk Kitabı İllüstrasyon Örnekleri

Görsel 34. "Arkadaşım Vincent" İsimli Çocuk Kitabında Yer Alan İllüstrasyonlar

Anna Obiols'a ait olan "Arkadaşım Vincent" (2013) isimli çocuk kitabı illüstrasyonları incelenmiş aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Kitabın içeriğindeki illüstrasyonlar dijital çizimler ile oluşturulmuştur (Bkz. Görsel 34). Vincent Van Gogh'un eserlerinde genellikle kullandığı (sarı, mavi, yeşil) renkler çocuk kitabında yer alan illüstrasyonlarda da kullanılmıştır.

Görsel 35. Fırça Darbeleri

Vincent'in eserlerinde kullandığı fırça darbeleri de illüstrasyonlarda görülmektedir (Bkz. Görsel 35).

Görsel 36. Ressama Ait eserleriyle Çocuk Kitabında Yer Alan İllüstrasyonlar²⁶

Sanatçının eserlerinde kullandığı mekanlar kitabın içeriğinde yer almaktadır (Bkz. Görsel 36).

²⁶ Vincent Van Gogh/ Sarı Ev/ 1888

Görsel 37. Ressama Ait Eser ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon²⁷

Sanatçıya ait eserlerin çizer tarafından yeniden yorumlanarak illüstrasyonlar aracılığıyla çocuk kitabında yer aldığı görülmektedir (Bkz. Görsel 37).

Görsel 38. Ressama Ait Eser²⁸ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon

İllüstrasyonlarda sanatçının eserlerinde kullandığı kişi ve unsurların kitabın içinde farklı mekanlarda betimlendiği görülmektedir (Bkz. Görsel 38). Anna Obioss'a ait "Arkadaşım

²⁷Vincent Van Gogh/İrisler/1889

²⁸Vincent Van Gogh/Postacı Joseph Roulin/1888

Vincent” adlı kitap illüstrasyonları incelendiğinde, kitabın sanatçının üslubunu yansıttığı sanatçının eserleri hakkında fikir oluşturduğu gözlemlenmiştir. Kitapta sanatçının eserleri kompozisyon ve renkleri değiştirilmeden benzer şekillerde yeniden oluşturulmuştur.

Görsel 39. “Claude Monet ve Sihirli Bahçesi” İsimli Çocuk Kitabında Yer Alan İllüstrasyon

Laurence Anholt’a ait “Claude Monet ve Sihirli Bahçesi” (2011) adlı çocuk kitabı illüstrasyonları incelenmiş aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Kitabın içeriğindeki illüstrasyonlar dijital çizimler ile oluşturulmuştur (Bkz. Görsel 39). Claude Monet’in eserlerinde fırça darbeleriyle oluşturduğu renk ve dokular çocuk kitabında yer alan illüstrasyonlarda da benzer şekilde kullanılmıştır.

Görsel 40. Ressama Ait Eser ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon²⁹

²⁹Claude Monet/Gelincik Tarlası/1873

Sanatçının eserinde kullandığı mekan, figür, renk ve kompozisyon kitapta da benzer şekilde illüstrasyon olarak betimlenmiştir (Bkz. Görsel 40).

Görsel 41. Ressama Ait Eser ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon³⁰

Monet'in fırça darbeleri ile oluşturduğu eseri çocuk kitabında yeniden yorumlanarak oluşturulduğu gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 41).

Görsel 42. Ressama Ait Eserile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon³¹

Sanatçının eserlerinde kullandığı mekanların, çocuk kitabında farklı figür ve bakış açısı eklenerek yeniden betimlendiği görülmektedir (Bkz. Görsel 42).

³⁰Claude Monet/Japon Köprüsü /1914-1917

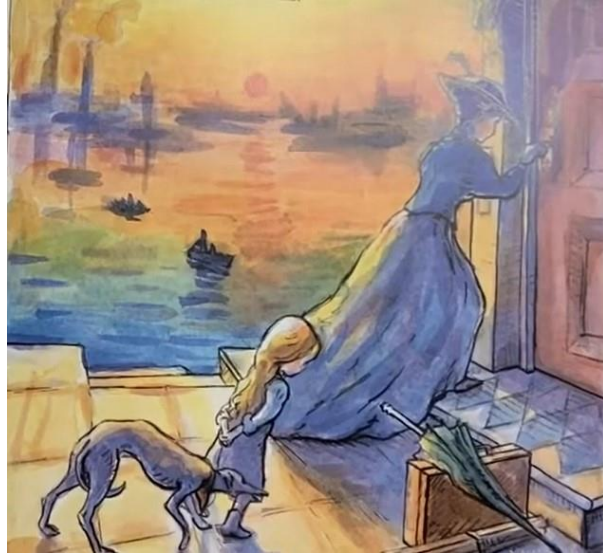
³¹Claude Monet/ Japon Yaya Köprüsü/ 1899

Görsel 43. Ressama Ait Eser ile Kitapta Yer Alan İllüstrasyon³²

Sanatçının oluşturduğu çizgi ve dokuların çocuk kitabında farklı mekan ve figürlerin üzerinde kullanıldığı görülmektedir (Bkz. Görsel 43).

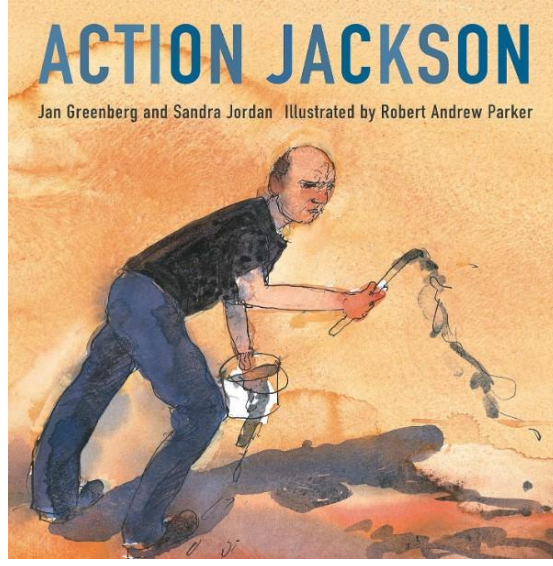
³²Claude Monet/ Mavi Nilüferler/ 1916-1919

Görsel 44. Kitapta Yer Alan İllüstrasyon İle Ressama Ait Eserler³³

Kitapta Monet'in farklı eserlerinde yer alan figürlerin aynı ortamda bir araya getirilerek yeniden betimlendiği görülmektedir (Bkz. Görsel 44). Laurence Anholt'a ait "Claude Monet ve Sihirli Bahçesi" adlı kitap illüstrasyonları incelendiğinde, genel olarak kitap illüstrasyonlarının sanatçının üslubunu yansıttığı ve tanımladığı sanatçının eserleri hakkında fikir oluşturduğu gözlemlenmiştir. Monet'e ait eserlerin çoğuna illüstrasyonlarda yer verilmiştir.

³³ Claude Monet/Şemşiyeli Kadın/1875-Claude Monet/İzlenim (Gün Doğumu) /1872

Görsel 45. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon

Jan Greenberg ve Sandra Jordan’a ait “Action Jackson” (2007) adlı çocuk kitabı illüstrasyonları incelenmiş aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Kitap illüstrasyonları sulu boya kullanılarak yapılmıştır. Jackson Pollock’a ait “Bir Numara, 1950 (Lavanta Sisi)” adlı eserin oluşum süreci kitaba konu olmuştur (Bkz. Görsel 45).

Görsel 46. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon

Kitapta kullanılan illüstrasyonlar Jackson Pollock’un eserlerini nasıl oluşturduğuna dair fikir vermektedir. Kitapta yer alan illüstrasyonların genelinde sanatçının eserlerinden daha çok eserleri ne şekilde oluşturduğuna dair görseller bulunmaktadır (Bkz. Görsel 46).

Görsel 47. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon

Damlattığı boyalarla oluşturduğu eserini uygularken bütün vücut gücünü kullanan Pollock’un resim üslubunun, çocuk kitabında yer alan illüstrasyonda da ifade edildiği görülmektedir (Bkz. Görsel 47).

Görsel 48. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon

Damlatma tekniği ile yaptığı eserlerinin insan boyunu aştığı görülmekle birlikte sanatçının eserlerini hangi boyutlarda çalıştığına dair fikir oluşturmaktadır (Bkz. Görsel 48).

Görsel 49. “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon

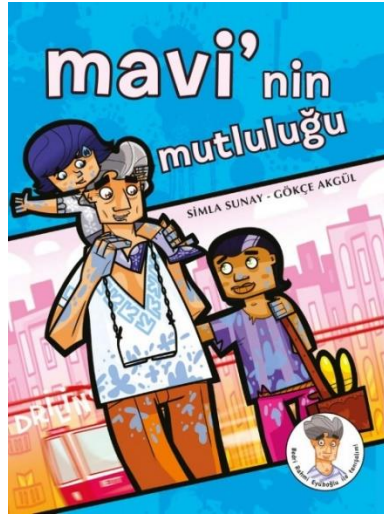
Kitapta sanatçının eserine dair dokular illüstrasyonda yer almıştır (Bkz. Görsel 49).

3.1.2. Türkiye’de Görsel Sanatçı Üsluplarının Kullanıldığı Çocuk Kitabı İllüstrasyonu Örnekleri

Görsel 50. “İlham Perileri Van Gogh” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar

Ayfer V. Artaç’a ait “İlham Perileri Van Gogh” kitabında yer alan illüstrasyonlar incelendiğinde Vincent Van Gogh’un eserlerinde kullandığı renklerin dışına çıkılmadığı, sanatçının bazı eserlerinin illüstrasyonlar aracılığıyla benzer şekilde yansıtıldığı görülmektedir. İllüstrasyonların oluşturulmasında dijital çizim kullanıldığı incelenmiştir. (Bkz. Görsel 50).

Görsel 51. “Mavi’nin Mutluluğu” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar

Simla Sunay’a ait “Mavi’nin Mutluluğu” (2015) adlı çocuk kitabı illüstrasyonları incelenmiş aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

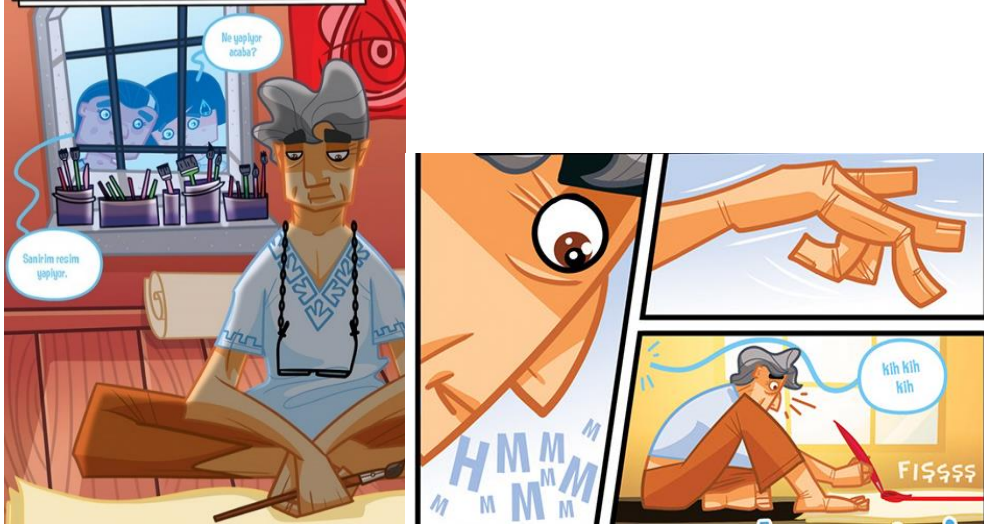
Kitap illüstrasyonları dijital çizim kullanılarak yapılmıştır (Bkz. Görsel 51).

Görsel 52. “Mavi’nin Mutluluğu” İsimli Çocuk Kitabı Bazı İç Sayfaları

Kitapta Türk sanatçı Bedri Rahmi Eyüboğlu işlenmiştir. Kitabın genel içeriği incelendiğinde Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun eserlerinde kullandığı üslubun kitapta

işlenmediği görülmektedir (Bkz. Görsel 52).

Görsel 53. “Mavi’nin Mutluluğu” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar

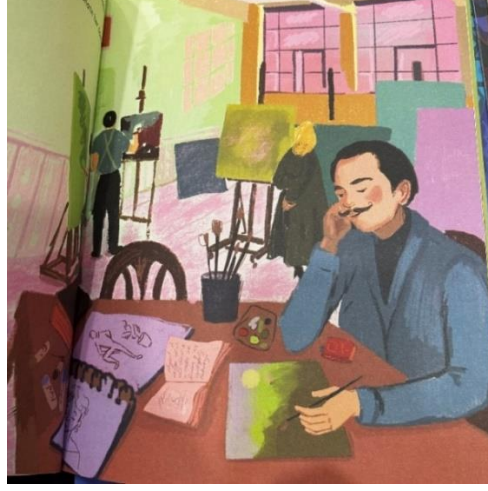
Kitapta Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun resimlerini oluşturma süreci ifade edilmiştir (Bkz. Görsel 53).

Görsel 54. “Mavi’nin Mutluluğu” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar

Sanatçının eserlerinde kullandığı renk ve figürler yeniden yorumlanarak çocuk kitabı

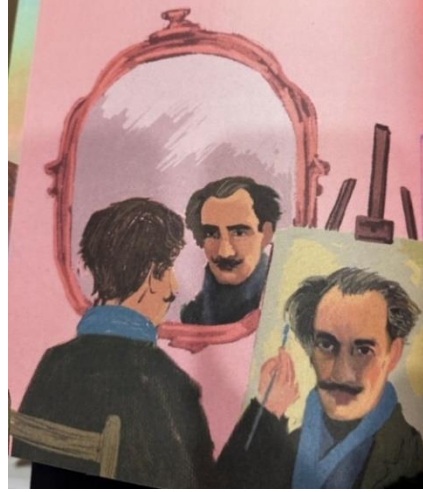
illüstrasyonları ile sanatçının tarzının yansıtılmış olduğu görülmektedir (Bkz. Görsel 54).

Görsel 55. “Hüseyin Avni Lifij” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar

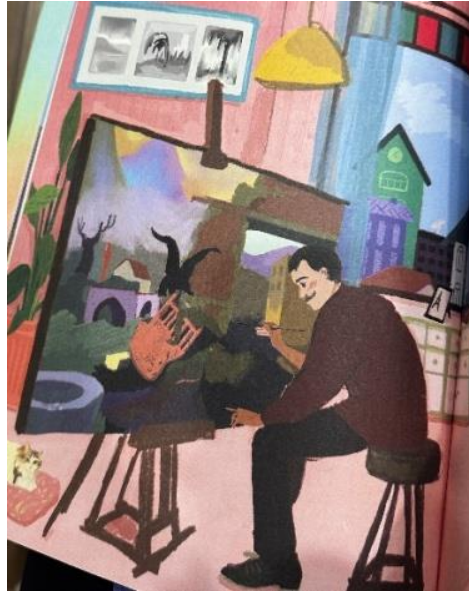
Feraye Turan Pir’e ait “Hüseyin Avni Lifij - Modern Türk Resminin Usta Fırçası” (2023) adlı çocuk kitabı illüstrasyonları incelenmiş aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Kitapta Türk ressam Hüseyin Avni Lifij işlenmiş, illüstrasyonlar dijital çizim ile oluşturulmuştur (Bkz. Görsel 55).

Görsel 56. “Hüseyin Avni Lifij” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon

Kitapta sanatçıyı tanımlayan aynı zamanda eseri de olan otoportresine yer verilmiştir (Bkz. Görsel 56).

Görsel 57. Sanatçıya Ait “Karagün”Adlı Eser İle Kitapta Yer Alan İllüstrasyon³⁴

Sanatçının önemli eserlerine kitapta farklı betimleme ve biçimlerle yer verildiği görülmektedir. Kitapta sanatçı, Karagün adlı eserini oluştururken betimlenmiştir (Bkz. Görsel 57).

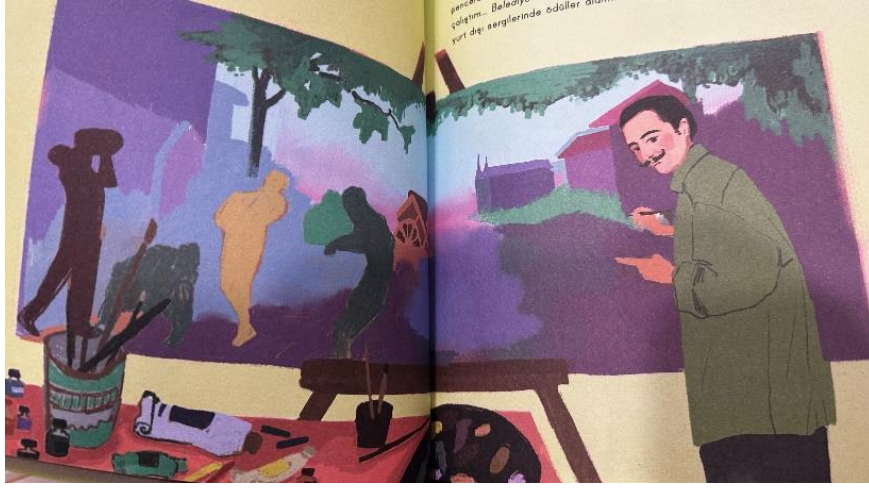
³⁴ Hüseyin Avni Lifij, Karagün, 1923, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.

Görsel 58. Sanatçıya Ait “Akgün” Adlı Eser İle Kitapta Yer Alan İllüstrasyon³⁵

Sanatçıya ait kurtuluşu temsil eden Akgün adlı eserin oluşum süreci kitapta betimlenmiştir (Bkz. Görsel 58).

³⁵Hüseyin Avni Lifij, Akgün, 1923.

Görsel 59. “Hüseyin Avni Lifij” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyon

İncelenen kitapta sanatçıya ait eserlere farklı biçim ve renklerde yer verilmiş, sanatçının üslubunu yansıtan illüstrasyonlara rastlanmamıştır (Bkz. Görsel 59).

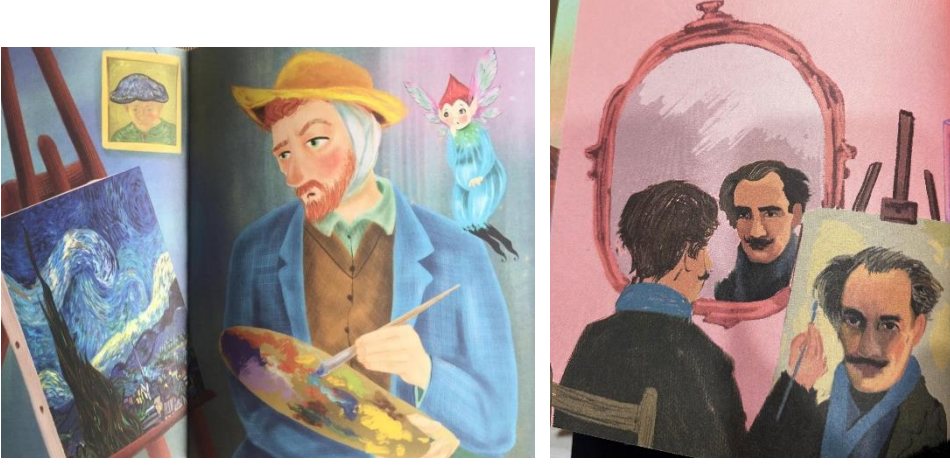
İncelenen kitaplarda genel olarak şu bulgulara ulaşılmıştır:

- İllüstrasyonların birbirlerine yakın tarzda ve dijital çizim tekniği ile oluşturulduğu görülmektedir.
- Sanatçı üslubunu işleyen çocuk kitabı illüstrasyonları, ressamın eserlerinde hangi renkleri kullandığı, ne tür konular işlediği, hangi eserleri oluşturduğu hatta eserleri nasıl oluşturduğuna dair somut örnekleri yansıtmaktadır.
- Sanatçının eserlerinde kullandığı doku, renk, mekan gibi unsurlar olduğu gibi kullanılmış özgünlük ve farklı bakış açısı ile yeniden deneyimlenmemiştir.

Görsel 60. “Arkadaşım Vincent” ile “Claude Monet ve Sihirli Bahçesi” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar

d) İllüstrasyonlar karşılaştırıldığında teknik olarak birbirine benzer görüntülerin yer aldığı görülmektedir (Bkz. Görsel 60).

Görsel 61. “İlham Perleri Van Gogh” ve “Hüseyin Avni Lifij” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar

e) İllüstrasyonlar incelendiğinde farklı sanatçı ve farklı kitaplara ait olsalarda biçimsel olarak benzerlik göstermektedirler (Bkz. Görsel 61).

Görsel 62. “Arkadaşım Vincent” ve “Action Jackson” İsimli Çocuk Kitabına Ait İllüstrasyonlar

f) Farklı tekniklerin kullanıldığı illüstrasyonların aynı biçimsel özellikleri yansıtan illüstrasyonlara göre daha ayırt edilebildiği görülmektedir (Bkz. Görsel 62).

4. YÖNTEM (UYGULAMA)

4.1. Vincent Van Gogh ve Üslubu

1853 yılında Hollanda'da dünyaya gelen ard-izlenimci³⁶ Vincent Van Gogh'un sanat hayatı yirmi yedi yaşına doğru başlamıştır. Sanatını oluşturduğu ilk yıllarda birçok sanatçının eserlerinden ilham alan Van Gogh bunun sonucunda eserlerinde, ard izlenimciliğin özelliklerini yansıtan ışığın ve rengin doğal tasvirinden farklı olarak gerçeküstü renkler de kullanmıştır. Vincent Van Gogh kendine özgü üslubu ve deneyimleriyle gerek kendi dönemi içerisinde gerekse sonrasında, sayısız kişi, sanatçı ve düşünürü etkilemiş, modern sanat ve dışavurumculuğun kapılarını aralamıştır.

Görsel 63. Vincent Van Gogh'a Ait Eserler³⁷

³⁷ Vincent Van Gogh, Auvers-sur-Oise'daki Kilise, Chevet'ten Görünüm,1890, 74x94 cm /Vincent Van Gogh, Zeytin Ağaçları, 1889, 36.5x29 cm /Vincent Van Gogh, Yıldızlı Gece,1889, 92,1x73,7 cm/Vincent

Çoğu yaşamının son iki yılında yapılmış eserleri arasında yer alan portre, otoportre, natürmort ve manzara resimleri, ressamın üslubunu ayırt edici nitelikte canlı renklerin birleşiminden ve özgün fırça darbelerinden meydana gelmektedir (Bkz. Görsel 63).

Görsel 64. Vincent Van Gogh, Patates Yiyenler, 1885

Ayrıca Vincent Van Gogh yaptığı eserlerde insanlığın gerçekliğini, duygu ve düşünceleri de eserlerinde işlemiştir. *“Patates Yiyenler”*, Van Gogh’un erken işleri arasında en iddialı olanlarındandır. *Tabloda Brabant’ta çalışan fakir kişilerin hayatlarının zorlu gerçekliğini ortaya koymak isteyerek iddialı bir çalışma ortaya çıkarmıştır.*” (Collins, 2016, akt. Gece, 2023) (Bkz.Görsel 64). Sanatçı çoğu tablosunda bu gerçekliği yansıtarak, anlam dünyasını yaratabilme becerisini ortaya koymuştur. Yaşamının son yıllarını resme adanmış, çok sayıda çizim ve eser üretmiştir. Theo’ya yazdığı mektupların birinde³⁸, sanatçı kavramının: “Ben biliyorum, buldum artık düşüncesinin tam tersi olarak; aramaya ve peşine düşmeye tüm gücümle devam ediyorum, bütün gönlümü bu işe verdim” anlamına geldiğini ifade ettiği sözleriyle sanata olan tutkusu anlaşılmaktadır

Van Gogh, Otoportre 1887, 41x32,5 cm

³⁸ Vincent Van Gogh, Theo’ya Mektuplar (2021) kitabından alıntı. Mektup : Nisan,1882

(Anonim, 2021). Birçok sanatçı, düşünür ve kişinin, başyapıtları ve eserleriyle günümüze değin gelen Van Gogh'un üslubundan etkilendiği bilinmektedir. Sanatçının üslubunda şu özellikler görülmektedir:

- a) Canlı, parlak ve gerçek dışı renkler kullanmaktadır,
- b) Kalın fırça darbeleri eserin bütününe kaplamaktadır,
- c) Mavi, sarı ve yeşil bütün eserlerinde çoğunlukla kullandığı renklerdir,
- d) Manzara, portre, oto-portre ve natüremort gibi konular hayatından izler ve anlamlar taşımaktadır.

4.2. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabı Uygulaması

Sanatın küçük yaşlardan itibaren çocuklarla tanıştırılmasının gerekli olduğu bilinen bir gerçektir. Sanatı, kitleye iletmek ve tanıştırma görevini üstlenen haberleşme araçları, dolaylı yollarla bu iletimi sağladıkları için yapaydırlar (Tansuğ, 1998). Bu yapaylığın giderilmesi için ise sanatın niteliklerini çocuklara; tanıtıcı, eleştirici ve yaratıcı yollarla duyurabilmek tekniğinin ve üslubunun geliştirilmesine bağlıdır. Özgün baskı, sanatçı duyarlılığı ile yapılmış bir teknik olmakla birlikte kullanılan malzeme ve materyallerle sanat ve sanatçı üslubunu somut ve tanıtıcı niteliklerde hedef kitleye aktarabilmektedir. Sanatçının eser ve üslubu ile ilham kaynağı olduğu, bunun sonucunda yeni üsluplar, akımlar sanat eserlerinin ortaya çıktığı toplumca bilinmektedir. Sanatçının üslubu ve eserleri özgün baskı yöntemiyle oluşturulduğunda, yeniden yorumlanabilme, farklı bakış açısıyla deneyimlenebilme fırsatı vermektedir.

Araştırmanın bu bölümünde, çocuklara yönelik yaratıcı ve özgün illüstrasyon tasarımlarında yeni bir yaklaşım oluşturmak, sanatçı üslubunu farklı bir bakış açısıyla yansıtmak ve tanıtmak amacıyla özgün baskı yöntemi kullanılarak illüstrasyonlu bir çocuk kitabı hazırlanmıştır. Örnek kitap uygulaması, Van Gogh ile Van Gogh'un Fırçası karakterleri arasında geçmektedir. Kitap, ressamın “Yıldızlı Gece” tablosunu oluşturma sürecini konu alan kurgu bir hikâyeden oluşmaktadır. “Yıldızlı Gece” ressamın en önemli yere sahip eserleri arasında olması nedeniyle tercih edilmiştir. Kitap illüstrasyonlarının oluşturulma sürecinde kullanılan özgün baskı yöntemi ile alışılmadık dışında farklı bakış açısı kazandıracak tasarımlar sunmak ve sanatçının tarzını farklı bir bakış açısıyla yansıtmak hedeflenmiştir.

4.2.1. Çocuk Kitabının Oluşturulma Süreci

Süreç aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- a) Sanatçı seçimi
- b) Hikâye metninin oluşturulması
- c) Hikâyenin karakterleri ve tiplerinin tasarlanması
- d) Hikâyenin storyboard çizimleri
- e) Yazı tipinin 7-9 yaş grubuna uygun ve tırnaksız olması
- f) Hikâye dilinin yalın olması
- g) Hikâye karakterlerinin baskı kalıpları şeklinde oluşturulması
- h) Monobaskı tekniğinin uygulanması
- i) Kapak ve iç sayfa tasarımlarının bütünlük ilkesi içerisinde uyumlu olması
- j) Baskı işlemi bittikten sonra dijital ortamda sayfaların kitap haline getirilmesi

4.2.2. Kitap Boyutu

Kitabın metin ve görsellerinin yerleşimleri belirlenmeden önce kitabın ana yapısı ve dış boyutları belirlenmiştir. Bunun için de bazı çocuk kitabı ölçüleri incelenmiş ve ulusal ve uluslararası evrensel kitap ölçüleri göz önünde bulundurularak, oluşturulacak kitabın boyutları 18 x 18 cm olarak belirlenmiştir.

4.2.3. Metin Düzenlenmesi

Hikâye metni hazırlanırken; hikâyenin çocuklara uygun olarak sade, anlaşılır ve akıcı olması için metin üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yazım hataları kontrol edilerek olası yanlış anlamların önüne geçilmiştir. Düzenlenen hikâye metninin, 7-9 yaş grubu çocuklara yönelik olması hedeflenmiştir. Belirlenen yaş grubu, şematik evre yani çocuğun çizdiklerini ve etrafını anlamlandırdığı gördüğünü merakla çizme çabasına girdiği ve şemalar hakkında bilgi sahibi olduğu bir evre olduğu için seçilmiştir. Hedeflenen yaş grubuna sahip çocuklar ile hikâye metninin okunması sağlanmış, dönütlere bağlı olarak da hikâye metni yeniden gözden geçirilmiştir. Bu süreç sonrasında

metin, çocuğa uygun okuma düzeyinde sayfalara ayrılmış ve uzun ifadelerden kaçınılmıştır. Her sayfa için metin-illüstrasyon ilişkisi düşünülmüş, hikâyeye anlam katacak illüstrasyon tasarlama sürecine girilmiştir.

4.2.4. Yazı Karakteri

Yazı karakteri sade, çentiksiz ve okunurluğu kolay biçimde çocuk okuyuculara uygun olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda çocuk kitaplarında sıklıkla kullanılan, harflerin anlaşıldığı, çocuğu okurken zorlamayan, akıcılığa olumsuz yönde etki etmeyen yazı karakterinin seçilmesine özen gösterilmiştir. Sade ve anlaşılır biçimde, çocuk kitaplarında sıklıkla tercih edilen ‘‘Arial Narrow’’ yazı tipi ile oluşturulmuş hikâyeye metni, 27 punto büyüklüğüne sahiptir.

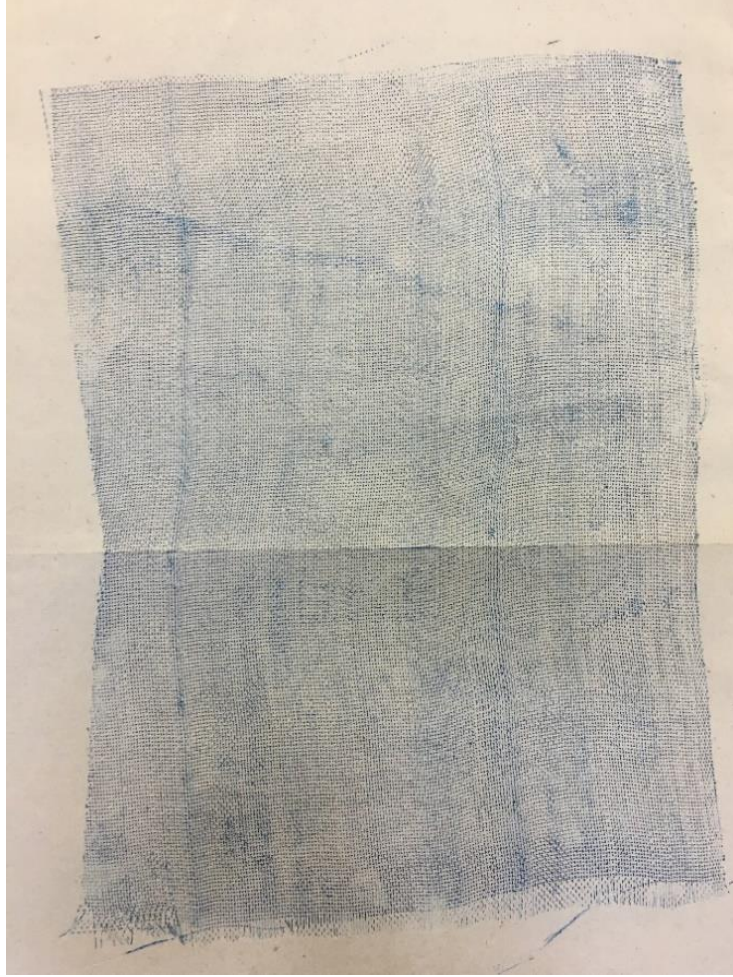
4.2.5. Taslak Oluşturma

Kitabın illüstrasyonları baskı ile oluşturulmadan önce kitabın sayfa düzeni, yerleşimi ve görsellerin düzeni hakkında bir fikir vermesi için eskiz olarak tasarlanmıştır (Bkz. Görsel 65).

Görsel 65. Çocuk Kitabına Ait Eskizler

4.2.6. İllüstrasyon (Resimleme)

Görsel 66. Kitabın Bütününde Kullanılan Doku

Çocuk kitabı Van Gogh'un eserlerine özgü dokuyu yansıtacağı için kitabın bütününde (ön kapak, iç ve dış kapak, iç sayfalar) dokulu bir örtünün baskısı kullanılmıştır (Bkz. Görsel 66). Örtünün dokusuyla Van Gogh'un eserlerinde kullandığı fırça darbeleri izlenimi oluşturulmak istenmiştir.

Görsel 67. “Yıldızlı Gece” Eserinden bir Doku³⁹ile Baskı Yöntemiyle Oluşturulmuş Doku

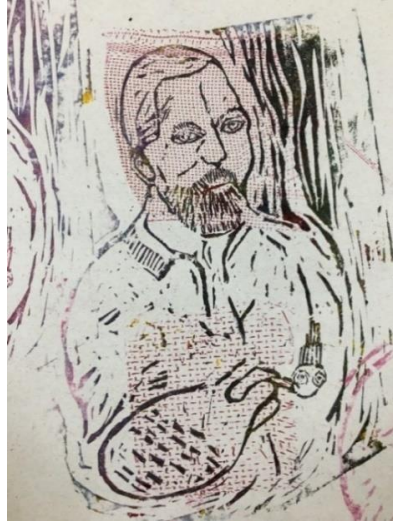
Sanatçının eserlerinde kullandığı doku, baskı yöntemiyle oluşturularak yeniden yorumlanmıştır (Bkz. Görsel 67).

Görsel 68. Oluşturulan Kitabın Kapağında Bulunan İllüstrasyon Tasarımı

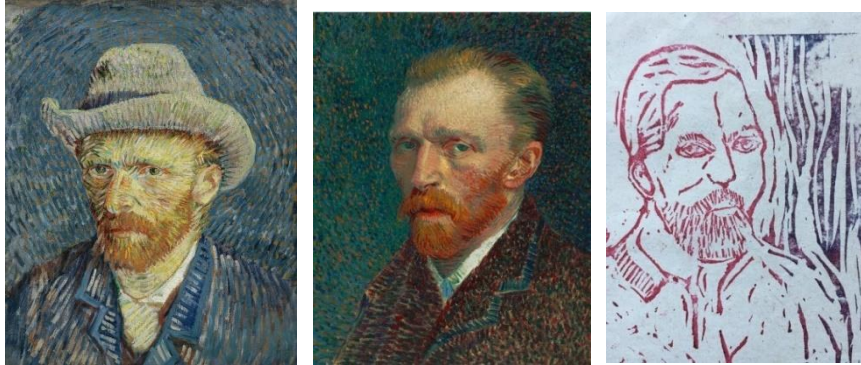
Kitapta Vincent Van Gogh'un sanat üslubu işleneceği için sanatçının eserlerinde kullandığı imgeler illüstrasyonlar ile oluşturulmuştur. Sanatçının “Yıldızlı Gece” adlı eseri kitabın ana konusunu içermektedir. Yıldızlı Gece eserine bakıldığında çok sayıda yıldız imgesi ile karşılaşılmaktadır. Bu imge kitabın kapak sayfasında hareketli bir şekilde tasarlanarak tabloda yer alan yıldızların hareketli görüntüsü vurgulanmıştır (Bkz. Görsel 68).

³⁹ Yıldızlı Gece Vincent Van Gogh tarafından 1889 yılında yapılan sanat tarihinin önemli eserlerinden biridir.

Görsel 69. Vincent Van Gogh ve Fırça İllüstrasyonu

Kitabın ana karakteri Vincent Van Gogh, çocuk kitabının genelinde resim yaparken betimlenmiştir. Kitabın ana karakterleri Vincent Van Gogh ve fırçası özgün baskı yöntemlerinden biri olan baskı kalıpları ve dokulu bez ile bir araya getirilerek monobaskı yöntemiyle oluşturulmuştur. (Bkz. Görsel 69).

Görsel 70. Vincent Van Gogh'un Otoportre Eseri İle Sanatçı için Betimlenen İllüstrasyon⁴⁰

Vincent Van Gogh'un portresi için sanatçının kendi otoportre eserlerinden faydalanılmıştır (Bkz. Görsel 70).

⁴⁰ Vincent Van Gogh, Gri Keçe Şapkalı Otoportre- Vincent Van Gogh, Otoportre 1887, 41x32,5 cm

Görsel 71. Vincent Van Gogh'a Ait Ayçiçekler⁴¹ adlı eser

Vincent Van Gogh'un, "Ayçiçekleri" adlı eseri resimleri içinde en ünlüleri arasındadır. Toplamda iki farklı natürmort versiyonuna sahip bu eserleri sanatçı için özel anlam taşımaktadır (Bkz. Görsel 71).

Görsel 72. Ayçiçekleri Tablo İllüstrasyonu

Kitabın içeriğinde betimlenen illüstrasyonda Vincent Van Gogh'a ait "Ayçiçekleri" tablosu baskı yöntemiyle yeniden yorumlanmıştır (Bkz. Görsel 72).

⁴¹ Van Gogh Ayçiçekler adlı eseri 1888 ve 1889'da Fransa'nın güneyindeki Arles'ta yaptı.

Görsel 73. Yıldızlı Gece⁴²

Kitabın oluşturulması sürecinde ilham alınan Vincent Van Gogh'a ait "Yıldızlı Gece" adlı eseri (Bkz. Görsel 73).

Görsel 74. "Yıldızlı Gece" illüstrasyonu

Kitabın ana konusu olan "Yıldızlı Gece" tablosu özgün baskı tekniği ile yeniden

⁴² Vincent Van Gogh 1889-90 yılları arasında Fransa'daki Saint-Rémy'deki Saint-Paul-de Mausole akıl hastanesindeki penceresinden görülen manzaradan ilham alarak yaptığı eser sanatçının en ünlü eserleri arasındadır.

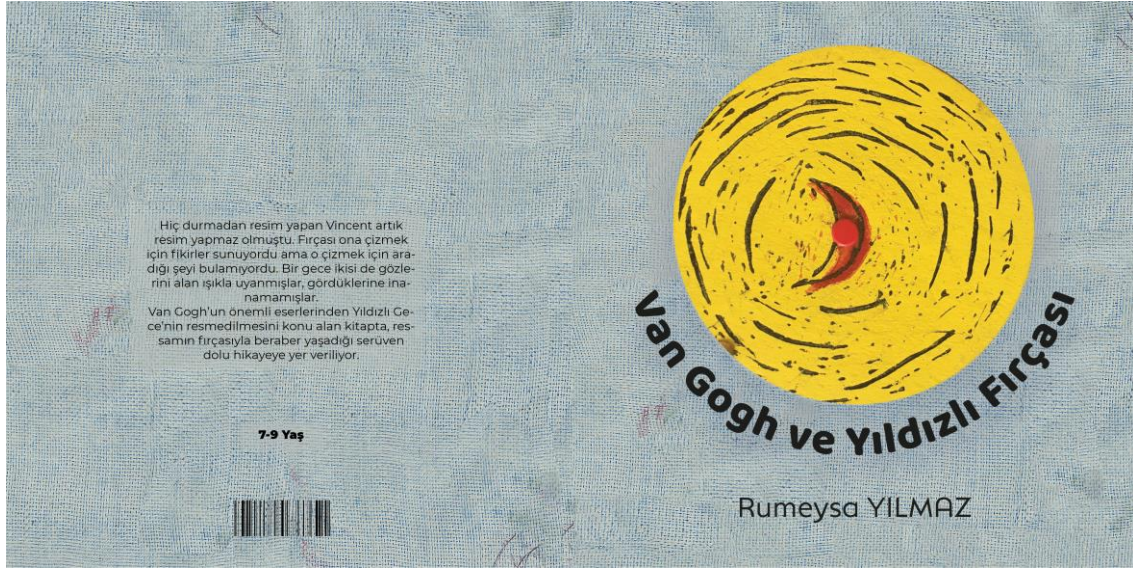
deneyimlenerek kitabın içerisinde yer almıştır (Bkz. Görsel 74).

4.2.7. Kağıt Seçimi

Kağıt seçimi, kitabı kullanacak hedef yaş grubuna göre dayanıklılığı, sayfa ağırlığına göre oluşacak kalınlığı ile kağıdın yön ve dokusu gibi özelliklerine göre seçilmiştir. Dijital baskı aşamasında 90 gr. beyaz, parlak ve pürüzsüz kuşe kağıt kullanılmıştır.

4.2.8. İllüstrasyonlu Çocuk Kitabı Tasarım ve Uygulaması

İllüstrasyonlar eskiz ve baskı aşamasından sonra bilgisayara aktarılmış, Photoshop desteğiyle metinler eklenmiş ve baskı aşamasına (CMYK formatı, 18x18 cm sayfa boyutu) hazırlanarak çocuk kitabı oluşturulmuştur. (Bkz.Görsel 75) (Bkz.Görsel 76) (Bkz.Görsel 77) (Bkz.Görsel 78) (Bkz.Görsel 79) (Bkz.Görsel 80).

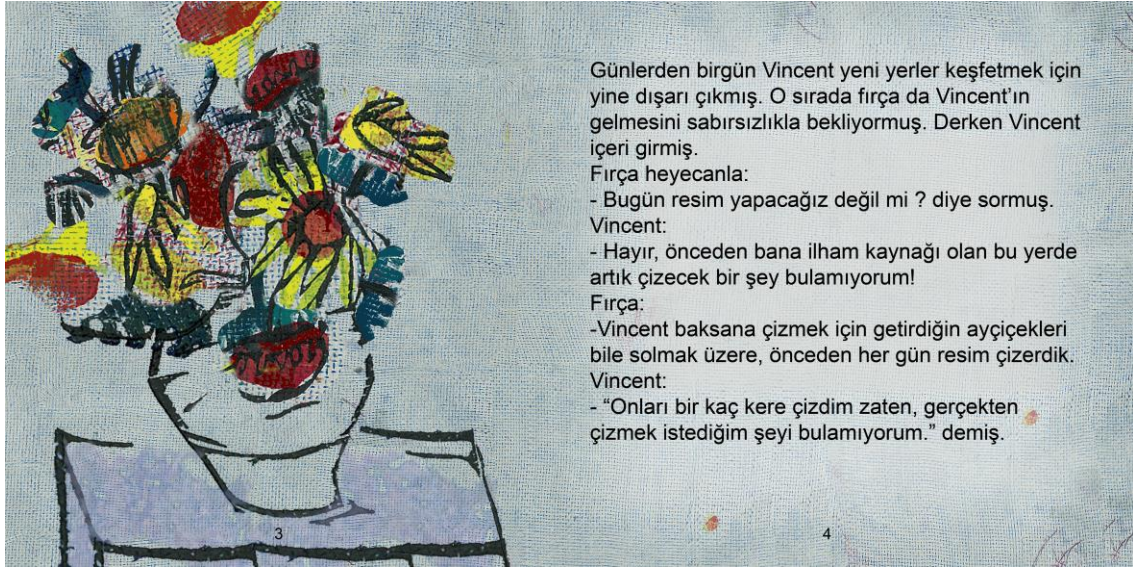
Görsel 75. Rumeysa Yılmaz'a ait "Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası" Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının Ön ve Arka Kapağı

Görsel 76. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının İç Sayfaları

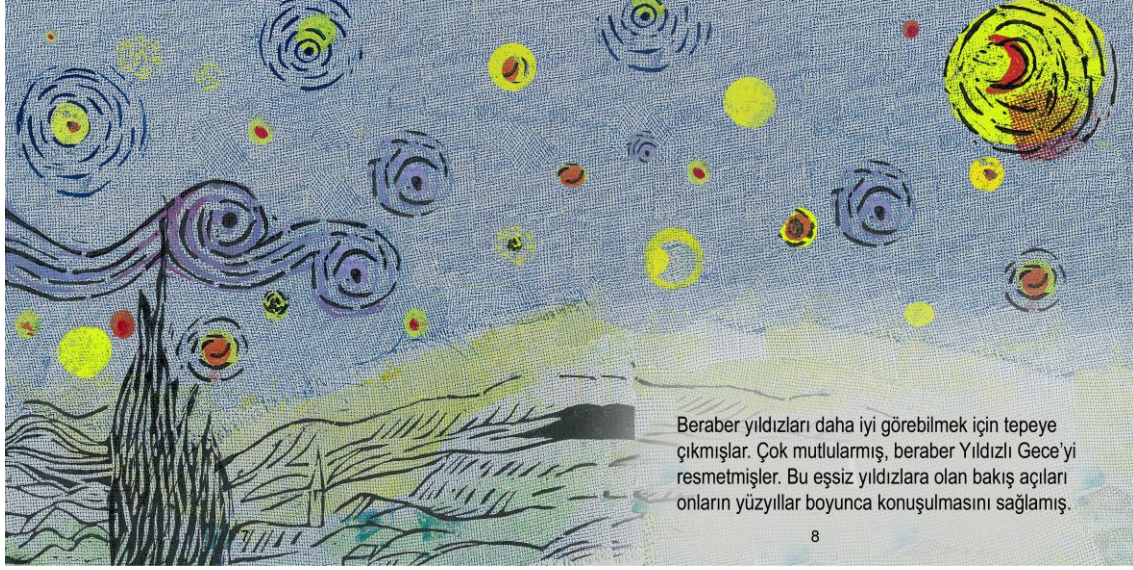
Görsel 77. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının 1 ve 2. Sayfaları

Görsel 78. "Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası" Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının 3 ve 4. Sayfaları

Görsel 79. "Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası" Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının 5 ve 6. Sayfaları

Görsel 80. “Van Gogh ve Yıldızlı Fırçası” Adlı İllüstrasyonlu Çocuk Kitabının 7 ve 8. Sayfaları

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Görsel sanatçıları konu alan çocuk kitabı illüstrasyonlarının, çocuk kitabındaki rolünün çocuğun zihninde metinlerin karşılığı olarak bir şema oluşturması, sanatçı, eser ve tarzını yansıtması, çocuğun sanat eserlerini yorumlayabilmesi sanatçının gerçek hayat hikâyesini görsel yolla aktarması gibi işlevleri olduğu saptanmıştır.

Bununla birlikte ressamaları konu alan çocuk kitabı illüstrasyonları çocuğa, sanatçının eserleri ve tarzı hakkında bilgi sahibi olmasının yanı sıra sanatsal gelişiminde de önemli bir rol üstlediği görülmektedir.

Bu tür kitaplar, çocuğa sanatçı ve eserini tanıtırken çocuğun estetik zevki ve yaratıcı düşünme becerilerini arttırma amacının olduğunu göstermiştir.

Görsel sanatçıları konu alan çocuk kitaplarının yerli ve yabancı kaynak toplamlarının diğer yayınlar kadar yaygın üretilmediği, çocuğun yaratıcı düşünme becerisine katkı sağlayan bu kaynakların daha fazla sayıda üretilmesi gerektiği gözlemlenmiştir.

Yayımlanmış yerli yabancı çocuk kitabı teknikleri incelenmiş özgün baskı ile oluşturulmuş kitap illüstrasyonlarının diğer yayınlara göre daha az sayıda bulunduğu incelenmiştir.

Kaynaklar incelendiğinde sanatçı üsluplarını yansıtan birçok illüstrasyonlu çocuk kitabı olduğu görülmektedir. Ancak sanatçı üsluplarını konu alan bu kitaplarda, özgün baskı tekniği ile oluşturulan illüstrasyonlara rastlanmamıştır.

Sanatçı üsluplarının işlendiği bu kitaplarda kullanılan tekniğin genel anlamda dijital illüstrasyonlarla yapıldığı incelenmiştir. Çocuk kitaplarında kullanılan bu tekniğin zamanla benzer kalıplara dönüştüğü yargısına ulaşılmıştır.

Sanatçı üsluplarını işleyen çocuk kitabı illüstrasyonlarında daha önce denenmemiş bir teknik olan özgün baskı tekniği, okuyucuya sanatçı ve eserini farklı bir bakış açısı ile sunmaktadır.

İllüstrasyonlar özgün baskı yöntemi ile oluşturulduğunda, farklı etkiler yarattığı özgün dil ve alışıl gelmişin dışında biçimlerin oluştuğu gözlemlenmiştir.

Özgün baskı yöntemi kullanılarak oluşturulan illüstrasyonlar, sanatçı üsluplarını farklı biçimlerde deneyimleme fırsatı sunmaktadır.

Görsel sanatlar içerisinde yer alan grafik, heykel, seramik ve fotoğraf sanatçılarının konu olarak ele alınmadığı incelenmiştir. Bunun sonucunda farklı alanlarda eser üreten sanatçı ve üsluplarının bu tür çocuk kitaplarında yer alması gerektiği gözlemlenmiştir.

İncelenen kaynaklarda Türk sanatçıların az sayıda çocuk kitaplarında yer aldığı görülmektedir. Türkiye’de yer almış önemli sanatçılarımızın üsluplarının da bu kitaplarda daha fazla yer alması, yakından uzağa yaklaşımla çocuk için önemli bir örnek oluşturacaktır.

Bu nedenle öneri olarak çocukların sanatsal ve yaratıcı düşünme becerileri üzerinde önemli bir rolü olan bu kitap illüstrasyonlarının daha fazla sayıda üretilmesi gerektiği ve illüstrasyonların sanatçının tarzını yansıtırken daha özgün biçimlerin yer alması, çocukların dikkat ve merakını arttırma, çocuklara yorum becerisi kazandırmada etkili olacağı kanısına varılmıştır.

Sanatçının kullandığı üslup, illüstrasyonlar ile okuyucuya aktarılırken görsel sanatların farklı branşlarından faydalanılırsa standartlaşmış, kalıplaşmış görüntülerden uzak daha nitelikli illüstrasyonlar ortaya çıkabilmektedir.

6. KAYNAKÇA

Kitaplar

- Abacı, O. (2007). Temel Sanat Eğitimi. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Anholt, L. (2011). Claude Monet ve Sihirli Bahçesi. Cemile Şenlubaş Tankurt (Çev.) Hong Kong: Pearson Longman Yayınevi
- Anonim (2021) Theo'ya Mektuplar. (Cilt 15). Azra Erhat (Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi
- Artaç, V.A. (2020). İlham Perileri Van Gogh. İstanbul: Uçan Fil Yayınevi
- Bazin, G. (2015). Sanat Tarihi. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Behrangı, S. (1968). Mahiye siyahe koochooloo. İran: Kanoone Parvaresh Fekriye Koodakan va Nojavanan.
- Bozkurt, N. (2020). Sanat ve Estetik Kuramları. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Buyurgan, S. & Buyurgan, U. (2020). Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Çer, E. (2018). Çocuk ve Kitap. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Ersoy, Ö. & Bayraktar, V. (2015). Okul Öncesi Dönemde Çocuk Edebiyatı Kavramı ve Çocuk kitaplarının Özellikleri. Okul Öncesi Dönemde Çocuk Edebiyatı (pp.10-40), Ankara: Hedef CS.
- Fischer, E. (1990). Sanatın Gerekliliği. Cevat Çapan, (Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Gombrich, E.H. (2020). Sanatın Öyküsü. Erol Erduran & Ömer Erduran (Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Greenberg, J. & Jordan, S. (2007). Action Jackson. Square Fish Yayınevi.
- İrten, G. (2017). Dev Havuç. Aydın: Hep Kitap Yayınevi
- Kırıçoğlu, O. (2005). Sanatta Eğitim. Görmek-Öğrenmek-Yaratmak. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Lang, K. & Kalkanıs, E. (2021). John Berger'in Görme Biçimleri. İpek Topçuoğlu. (Çev.) İstanbul: Ketebe Yayınları.

- Marisol, M. (2016). Kültür Alışverişi. Sima zkan, (ev.) İstanbul: Form Kitap
- Obiols, A. (2013). Van Gogh-Arkadaşım Vincent. Berna Yılmazcan (ev.) Ankara: 1001 iek Yayınevi.
- Pir Turan, F. (2023). Modern Türk Resminin Usta Fırçası Hüseyin Avni Lifj. İstanbul: Hayalperest ocuk Yayınevi.
- San, İ. (2020). ocuk ve Sanat. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Sever, S. (2003) ocuk ve Edebiyat. Ankara: Kök Yayıncılık
- Sunay, S. & Akgül G. (2015). Mavi'nin Mutluluğu. Desen Yayınları.
- Tansuğ, S. (1988) Sanatın Görsel Dili. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Taralır, Erol, B. (2020). Zor Balık. İstanbul: Redhouse kidz Yayınları.
- Tolstoy, L. N. (2007). Sanat Nedir, ev. M. Beyhan, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- TDK (2023), Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK (2024), Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/>
- Tr, G. & Turla, A. (1999). Okulöncesinde ocuk, Edebiyat ve Kitap, İstanbul: Ya-PaYayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2011). ocuk edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, H. (1995). Resimleriyle ocuk- Resimleriyle ocuğu Tanıma. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Makaleler

- Akhun, B. (2012). Görsel Sanatçıları Tanıtın Resimli ocuk Kitaplarının İncelenmesi- Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi zel Sayı
- Artut, K. (2019) ocukta Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını: 3428 Açıköğretim Fakültesi Yayını: 2276/ E-ISBN 978-975-06-3
- AYAYDIN, A. (2012). Evrensel Dil ve Semboller Dünyası: Görsel Sanatlar. e-Journal of New World Sciences Academy, 7 (3), 259-268.

- Aydin, İ.; Uzun, M. (2020). Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler: Cemil Kavukçu'nun Bir Öykü Yazalım Mı? ve Masal Anlatma Oyunu adlı eserlerine eleştirel bir bakış. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (Ö7), 315-340. DOI: 10.29000/rumelide.808713.
- Balamber, B. (2020) Melez Bir Baskıresim Tekniği: On Yedinci Yüzyıldan On Dokuzuncu Yüzyıla Monotip. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, ISSN: 1309-9876, E-ISSN: 1309-9884
- Bulduk Türkmen, B. (2021). Bilim ile Sanatın İş Birliği Üzerine Bilimsel İllüstrasyon Leonardo da Vinci İncelemeleri. Art-E Sanat Dergisi, 14(28), 981-1011. <https://doi.org/10.21602/sduarte.888812>
- Çoban, G. S. (2021). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kendini Gerçekleştirme Basamağında Gizli Yetenekler. European Journal of Educational and Social Sciences, 6(1), 111-118.
- Demir, A. (2019). Çocuk Edebiyatı ve Yaratıcı Düşünme. İdil Sanat ve Dil Dergisi, 8(60), 1011-1024
- Dinç, B.G. (2020). Sanat Müzeleri ve Çocuk Kitapları: Metin, Resim ve Yaratıcı Aktivitelerle Sanatı Deneyimlemek. Çocuklar (0-18) için Kültürel Miras Çalışmaları Çalıştayı Bildiriler, 30-60
- Doksanoğlu, A. (2020). Güzel Sanatlar Eğitiminde Etkin Öğrenme Becerisi Geliştirme Bağlamında Bir Şema Örneği: Monobaskı Tekniği. Journal of Arts, 3 (3), 237-264. DOI: 10.3156
- Erdal, G., & Erdal, K. (2023). Çocuk Kitaplarında Tasarım. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi, 9(1), 121-146. <https://doi.org/10.47615/issej.1260142>
- Gece, Ş. (2023) Modern ve Soyut Sanata İlham Veren Bir Ressam: Vincentt Van Gogh. Kalemname (Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi), 8/15, 48-59.
- Karatay, H. (2011). Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler
- Kavuran, T., & Dede, B. (2014). Platon Ve Aristoteles'in Sanat Etiği, Estetik Kavramı ve Yansımaları. Sanat Dergisi (23), 4

Kutluer, G. (2015). Gelişim Süreçlerinde Çocuk Resminin Yeri. Ekev Akademi Dergisi, 63, 403-410.

Laçınbay, K. (2020). Estetik Algılama ve Sanatsal Yaratım Sürecinde Sanat Motivasyonunun Önemi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 775-795.

Soygür, A. H. (1999). Sanat ve Delilik. Klinik Psikiyatri Dergisi, 2:124-133

Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünme: Tüm Boyut ve Paydaşlarıyla Kapsayıcı Bir Derleme Çalışması. OPUS International Journal of Society Researches, 15(25), 3874-3915. <https://doi.org/10.26466/opus.662721>

Tezler

Koraltan, H. (2016) Yazınsaldan Görsel Dile Dönüşüm, Yüksek Lisans Tezi

Shahmari, Kalestan, S. (2018) Yüksek Baskı Tekniği Yöntemi İle 5-7 Yaş Grubuna Yönelik Hikâye Kitabı Uygulaması, Doktora Tezi

Bilgin, H. (2011). 5-6 yaş çocuklarına yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramına Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi.

Röportajlar

Misenta Marisol, Isol'la Röportaj, <https://www.artofthepicturebook.com/-check-in-with/2018/5/23/an-interview-with-isol>

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1.Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Temsili Şekli

<https://docplayer.biz.tr/210962307-Erken-cocukluk-unite-1-erken-cocukluk-egitimi-okul-oncesi-egitimin-tanimi-amaclari-yararlari.html> (29.01.2024)

Görsel 4. Karalama Evresine Ait 20 Farklı Karalama Türü

<https://gulcinkaradeniz.blogspot.com/2012/03/cocuk-ve-resimleri-1.html> (29.01.2024)

Görsel 15. Özgün Baskı Uygulamasına Ait Fotoğraflar

<https://www.sanatperver.com/ozgun-baski-sanati-nedir/> (17.07.2023)

Görsel 17. Giovanni Benedetto Castiglione, *Golyat'ın Kafasını Tutan Davut*

<https://www.burcakbalamber.com/single-post/melez-bir-bask%C4%B1resim-tekni%C4%9Fi-on-yedinci-y%C3%BCzy%C4%B1ldan-on-dokuzuncu-y%C3%BCzy%C4%B1la-monotip> (17.07.2023)

Görsel 18. Edgar Degas, Üç Bale Dansçısı, 1878-80, kağıt üzerine monobaskı

<https://hamptonsarthub.com/2016/03/28/art-review-the-modern-and-strange-beauty-of-monotypes-by-degas/> (30.03.2023)

Görsel 19. Edgar Degas, *Kayalarla Manzara*, 1892, monobaskı üzerine pastel

<https://hamptonsarthub.com/2016/03/28/art-review-the-modern-and-strange-beauty-of-monotypes-by-degas/> (30.03.2023)

Görsel 25. Eugene Delacroix'ya Ait Pieta Adlı Eser (07.02.2024)

<https://i.pinimg.com/originals/20/b2/55/20b255b35bbd2623404cdd31b44c525d.png>

Görsel 26. Vincent Van Gogh'a Ait Pieta Adlı Eser (07.02.2024)

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0168V1962>

Görsel 27. Çoban, Millet, 1830- 1875- Van Gogh, 1889

<https://www.pivada.com/vincent-van-gogh-kopya-eserleri> (07.02.2024)

Görsel 28. Millet, Tohum Serpen Adam, 1850 / Van Gogh, Tohum Serpen Adam, 1890

<https://www.pivada.com/vincent-van-gogh-kopya-eserleri> (07.02.2024)

Görsel 29. Millet, Tohum Serpen Adam, 1865 / Van Gogh, Tohum Serpen Adam. 1888

<https://www.pivada.com/vincent-van-gogh-kopya-eserleri> (07.02.2024)

Görsel 30. Diego Velazquez, Papa Innocent X'in Portresi, 1650, 120 x 140 cm, Roma, İtalya

<https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Innocent-x-velazquez.jpg> (07.02.2024)

Görsel 30. Francis Bacon, Velázquez'in Papa Innocent X'in Portresi'nden Sonra Çalışma, 1953, 153 x 118cm

https://en.wikipedia.org/wiki/Study_after_Vel%C3%A1zquez%27s_Portrait_of_Pope_Innocent_X (07.02.2024)

Görsel 31. Diego Velazquez, Nedimeler, 1656, 318 x 276 cm, Prado Müzesi, Madrid

<https://www.pivada.com/diego-velazquez-nedimeler-las-meninas> (07.02.2024)

Görsel 32. François Millet, Koyun Kırmaca, 1852 / Vincent Van Gogh, Koyun Kırmaca, 1889

<https://www.pivada.com/vincent-van-gogh-kopya-eserleri> (03.07.2023)

Görsel 33. Van Gogh Müzesi İnternet Sayfası (07.07.2023)

<https://www.vangoghmuseum.nl/nl/kunst-en-verhalen/voor-kinderen#voor-kleuters>

Görsel 36. Vincent Van Gogh/ Sarı Ev/ 1888

https://artsandculture.google.com/asset/the-yellow-house-the-street/4gEx_EL470OSUw?hl=tr (29.01.2024)

Vincent Van Gogh /Selvili Buğday Tarlası /1889

<https://artsandculture.google.com/asset/wheat-field-with-cypresses-vincent-van-gogh/agF0eS5NNsa0fg?hl=tr> (29.01.2024)

Görsel 37. Vincent Van Gogh/İrisler/1889

https://artsandculture.google.com/asset/front/jgHaSIW_dASg?childAssetId=DgFVFAJo_30MeQ&hl=tr (30.01.2024)

Görsel 38. Vincent Van Gogh/Postacı Joseph Roulin/1888 (30.01.2024)

https://artsandculture.google.com/asset/postman-joseph-roulin/nwEw_d8jN9jVbw?hl=tr

Görsel 40. Claude Monet/Gelincik Tarlası/1873 (01.02.2024)

<https://artsandculture.google.com/asset/poppy-field/xQGTinA-MPxcVg?hl=tr>

Görsel 41. Claude Monet/Japon Köprüsü /1914-1917

<https://artsandculture.google.com/asset/the-japanese-bridge/YwELWPy0uifR8w?hl=tr>
(01.02.2024)

Görsel 42. Claude Monet/ Japon Yaya Köprüsü/ 1899

<https://artsandculture.google.com/asset/the-japanese-footbridge-claude-monet/RgG90GYz4QkZ4A?hl=tr> (01.02.2024)

Görsel 43. Claude Monet/ Mavi Nilüferler/ 1916-1919

<https://artsandculture.google.com/asset/blue-water-lilies/1QFF7Ef6R2oyog?hl=tr> (01.02.2024)

Görsel 44. Claude Monet/İzlenim (Gün Doğumu) /1872

<https://artsandculture.google.com/asset/impression-soleil-levant-rising-sun-1872-claude-monet/awGukZXBkfTvEQ?hl=tr> (01.02.2024)

Görsel 44. Claude Monet/Şemşiyeli Kadın/1875

<https://artsandculture.google.com/asset/woman-with-a-parasol-madame-monet-and-her-son-claude-monet/EwHxeymQQnprMg> (01.02.2024)

Görsel 57. Sanatçıya Ait “Karagün” adlı Eser

<https://arhm.ktb.gov.tr/artworks/detail/89/karagun> (07.02.2024)

Görsel 58. Sanatçıya Ait “Akgün” adlı Eser

<https://www.sondakika.com/kultur-sanat/haber-avni-lifij-in-kesfedilmemis-dunyasi-sabanci-12525988/> (12.02.2024)

Görsel 63. Vincent Van Gogh, Auvers-sur-Oise'daki Kilise, Chevet'ten Görünüm, 1890, 74x94 cm

<https://artsandculture.google.com/asset/the-church-in-auvers-sur-oise-view-from-the-chevet/6wEjLceQPXkTtA?hl=tr> (10.02.2024)

Görsel 63. Vincent Van Gogh, Zeytin Ağaçları, 1889, 36.5x29 cm

<https://artsandculture.google.com/asset/olive-trees/rwGVxwlpIhHn6g?hl=tr> (10.02.2024)

Görsel 63. Vincent Van Gogh, Yıldızlı Gece, 1889, 92,1x73,7 cm

<https://artsandculture.google.com/asset/the-starry-night-vincent-van-gogh/bgEuwDxeI93-Pg?hl=tr> (10.02.2024)

Görsel 63. Vincent Van Gogh, Otoportre 1887, 41x32,5 cm

https://artsandculture.google.com/asset/self-portrait-vincent-van-gogh-dutch-1853-1890/mwF3N6F_RfJ4_w?hl=tr (10.02.2024)

Görsel .64.

<https://artsandculture.google.com/asset/the-potato-eaters-vincent-van-gogh/rQE6qmf9oVuKPA?hl=tr> (10.02.2024)

Görsel 71. Vincent Van Gogh'a ait "Ayçiçekler" adlı eser

<https://artsandculture.google.com/asset/sunflowers/hwEGmsM-FoHAWA?hl=tr> (15.12.2023)

ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ	
Adı Soyadı	RUMEYSA YILMAZ
Yabancı Dili	İngilizce
Orcid Numarası	0000-0002-3187-542X
Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası	10427397
Lise	Ordu Penbe -İzzet Şahin Güzel Sanatlar Lisesi
Lisans	Ondokuz Mayıs Üniversitesi /Resim-İş Öğretmenliği
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi/ Grafik Tasarım
Mesleki Deneyim	Grafiker (2 yıl/ 2021-2023) Resim Öğretmeni (1 yıl/ 2023-2024)
Akademik Çalışmalar	Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu/ Makale/Çocukların, Sanatçı Üslubu Kullanılan İllüstrasyonlu Çocuk Kitaplarına Yönelik Tepkileri,2022